

279739

PREOTULU ROMANU.

DIUARIU BASERICESCU SCOLASTECU SI LITERARIU.

Buzele preotului voru pazi sciinti'a
si lege voru cerea din gur'a lui.

Malachi'a c. II. v. 7.

An. XIII. 1887.

Parte: 1-12

*alini
Ioanu Belesiu
preot.*

PROPRIETARIU, REDACTORU SI EDITORU:

NICULAE FEKETE NEGRUTIU.

Liviu Belesiu
~~.....~~
GHERLA

IMPRIMARIA „AURORA“ P. A. TODORANU.

1887.

Bibl. Univ. Cluj
Nr. 1277-1923

Sibiu
1902

SUMARIULU

„PREOTULUI ROMANU“

Cursulu XIII. — Anulu 1887.

Studia basericesci, scolastice si literarie.

Cunoscintie din dreptulu canonicu . . .	1. 49. 137. 213. 285.
Domnedieesc'a liturgia a s. Joana Chrysostomu — Studiu ritualu . . .	7. 53. 102. 177. 249. 321. 387. 409. 435.
Demnitatea si santieni'a sacrificiului eucharisticu. — Iu- vetiatur'a s.-tului Joanu Chrysostomu	15. 111.
Din istori'a despartirei basericeii orientali de cea apusenă	18.
	71. 118. 149. 189. 262. 297. 335. 399. 416. 445.
Consideratiuni asupr'a predicamentului basericescu . . .	42.
	83. 171. 309.
Datine observate la celebrarea nunteloru	61.
Dr. Joanu Vancea — biografia si portretu	89.
Timoteu Cipariu — biografia si portretu	373.
Immormentarea lui Timoteu Cipariu	378.
Gradurile Hierarchiei eclesiastice	141. 185. 218. 256. 291.
	327. 392.
Ur'a si impacarea	173.
Cuvintele crestine in limb'a romana	207. 240. 276.
Scol'a civila de fete cu internatu, redicata prin associa- tiunea transilvana — cu mai multe ilustratiuni . . .	343. 4
Despre miciorarea numerului serbatoriloru . . .	439. 480.
Pecatele capitale. — Sentintie escerpte diu scrierile s. Joanu Chrisostomu	129.

<i>Predice.</i> — La anulu nou	24.
La serbatórea botezului Dlui N. Is. Christosu	29.
La santíre de beserica	123.
Pre SS. Paschi I. 156 II. 163.	
La serbatórea inaltiarei la ceriuri a Dlui N. Is. Chris- tosu — Ispasu	196.
La serbatóri'a pogorírei Spiritului S. — SS. Rosalie	200.
La Hramulu basericeii	226.
Cuventu de despartíre la esírea diu parochia	268.
Cuventare la santíre de clopote	303.

La serbatórea SS. Archangeli Michailu si Gavrilu . . .	429.
Pre Dominec'a d'inainte de nascerea Dlui nostru Isusu Christosu	461.
La serbatórea nascerei Dlui N. Is. Christosu	467.
La , antaiului Martyru Stefanu	474.
<i>Predice funebrele.</i> — La inmormentarea unui invetiatoriu bravu	
La inmormentarea unui pruncu micu	76.
La mórtea unui teneru	234.
La mórtea unei fetióre	272.
La mormentulu unui parente	306.
La inmormentarea lui Timoteu Cipariu . . . I. 380. II. 385.	
La " " Jacobu Muresianu	422.
La unu crestinu piosu	268.
<i>Poesii.</i> — Catra preotii romani	
Rogatiune	210.
Joculu sortiei	279.
Amiculu credintiosu	280.
<i>Varietati.</i> — 46. 86. 136. 176. 212. 244. 282, 317. 364. 404. 442. 483	

BCU Cluj / Central University Library Cluj

PREOTULU ROMANU.

Diuaru basericescu, scolasticu si literariu.

Buzele preotului voru pazi sciint'a si lege voru cercá din gur'a lui. Malachi'a c. II. v. 7.

CUNOSCINTIE DIN DREPTULU CANONICU.

Desvoltarile succesive a dreptului eclesiasticu faia de primatulu pontificelui romanu si patriarchatulu Constantino-politanu.

Parentii din oriente si episcopii in seculii primi ai crestinismului toti consemtiáu si intielegeáu un'a cu apusenii — nesuindu a tiené unitatea credintiei si a besericei intru legatur'a pazei; dupa episcopulu din Rom'a urmá. in gradu de onóre celu din Alesandri'a, apoi celu din Antiochi'a,¹⁾ ce'a ce nu numai recunoscú dar' si intarí conciliulu dela Nicea (325) prin can. 6. Stramutandu-si inse M. Constantinu, dupa cumu d'cu unii din ur'a senatoriloru romani, cari tieneáu anca de datinele cele pagane,²⁾ tronulu la Bisantiu si redicandu cetatea la gradu de resiedintia imperiale, (11 maiu 330) dandu-i si numele de Constantinopole³⁾, se

¹⁾ Ob hanc potestatis particulam e primatu Petri in veteres patriarchas derivatam, Petri sedes una vocabatur et trina: ad quam trium sedium unitatem reformatur quae s. Gregorius M. scribit Eulogio Antiocheno lib. 7. sp. 40. Quum multi sint apostoli, pro ipso tamen principatu sola apostolorum principis sedes in auctoritate convaluit, quae in tribus locis unius est. Ipse enim sublimavit sedem, in qua etiam quiescere et praesentem vitam finire dignatus est (Romanam). Ipse decrevit sedem in qua evangelistam (Marcum) discipulum misit (Alexandrinam). Ipse firmavit sedem, in qua septem annis, quanvis discessurus, sedit (Antiochenam). Nilles o. c. I. p. 457 -- 458.

²⁾ Adnotari din istor. bes. de Teod. Aaronu. Pesta 1850. p. 29. §. 4. ³⁾ Hergenröther Handbuch der allgem. Kirchengeschichte. p. 304.

concepù in oriente idei'a că scaunulu episcopescu Constantinopolitanu se se inaltie la gradu mai inaltu de onóre. — Acést'a se si efeptui in conciliulu dela Constantinopole — ecum. II. la an. 381 prin can. 3. sub Teodosiu celu mare. — Prin acést'a se fece inceputulu de a se scóte Constantinopolitanulu de suptu dependenti'a Eracleianului, alu carui sufraganu erá pâna aci ¹⁾ si a se intarí si mai multu propusulu si nesuinti'a de suprematia a Constantinopolei in resaritu, ²⁾ si anca cu atátu mai tare, cu câtu beseric'a din oriente se vedeá a se deschiliní de cea din apusu, — usuandu acést'a limb'a latin'a si datene apusene, erá ce'a limb'a greca si datene resaritene. — Aduagându-se lángha acestea si impregiurarea că mai multi episcopi orientali din diecesele marginasie incepura a petrece mai indelungatu in capitale, mai tardíu se formá unu sinodu stabile — *endemusa* — carui'a nu arare-ori chiar' si imperatulu i propuneá cause spre decisiune ³⁾ sub presiedinti'a arhierieului locale. — Lucrulu ajunse sub Teodosiu II. la atát'a că episcopulu Constantinopolitanu midiloci dela imperatulu cá in 3 esarchate se nu se mai aléga episcopu fora invoirea sinodului endemusa, si in conciliulu Calcedonense can. 28. la an. 451, i se dede juredictiune nu numai preste diecesele Asiei, Traciei si Pontului ci si preste provinciile ocupate de barbari, intre cari erá si Daci'a, — si cu tóte că ceilalti resariteni nu se invoiaú de plenu la acestea, totusi nu poteáu paralelisá nesuintiele fačia cu scaunulu Constantinopolitanu ajutatulu multu de imperatii bisantini. Ci pre langa tóte acestea nesuintie manifestate pre dî ce mergeá totu mai tare, comunicatiunea cu Rom'a nu se intrerupse si antianiatatea episcopului romanu erá anca recunoscuta in oriente; dar' fiendu-cá in midiloculu acestoru nesuintie re-

¹⁾ Conf. §. 20. n. 11. Hergenröth. o. c. pg. 387. B. Ratiu istor. bes. Blasiu 1854. p. 110. §. 58.

²⁾ Antiochi'a nu se sentiá in stare a se opune la aceste introduceri nóue, Alesandri'a se opuse, la Rom'a de-ocámdata acestu canonu (3) nu se divulgase, pentru ca inceputulu erá planuitu a se face mai antaiu numai in oriente dupa analogi'a Romei in apusu.

³⁾ Hergenröth. op. c. p. 387. Conf. si subiusemnarea l. la can. 28. IV. in Pedalionu.

saritenii se dedara totu mai tare cu egemoni'a bizantina, carea, de si Rom'a se opunea cu tóta ocasiunea, ajutata si prin legile Justiniane, inaltà Bisantiulu faça cu Rom'a, si pre incetulu episcopulu Constantinopolitanu ajunse in fruntea celoru-alalti orientali. ¹⁾

Scosu fiindu intru ace'a Jerusalimulu inca prin can. 7. Nicenu de suptu metropolitulu Neocesariei, ce in conciliulu IV. — calcedonense, — se re'nnoise, si capetandu loculu alu V-lea intre cei-alalti resariteni, se formà in modulu acest'a din cele 5 eppate un'a pentarehia ²⁾, din eppatulu Romei vechie si noue, alu Alesandriei, Antiochiei si Jerusalimului — si asemenandu-se cele 4 prime cu 4 riuri ale paradisului, eráu tôte cinci cá 5 sentîri ale omului. De si capii acestoru diecese, numite acumu patriarchate (*ἐξάρχως τῆς διοικήσεως*) mai tienceáu pre langa drepturele s'ale, de a convocá sínóde si a decide cá instantia mai inalta preste metropoli, totusi Constantinopolitanulu — acuma patriarchu — incepù a concure cu dinsii avantanduse la suprematia preste cei-alalti din imperiulu resaritenu, chiaru cá si Rom'a in apusu. Urmarea aduse cu sene cá de aci incolo patriarchulu Const. cá si celu din Rom'a in apusu — se considerá pre sene cá opusu, ci lucrulu nu se desvoltase anca pana la cërta, pana candu Joanu IV. ajunatoriulu la anulu 587 convocându unu sinodu la Constantinopole si luà titululu de ecumenicu.

Mai tardiu in sinodulu Trulanu (692) prin can. 36. orientalii rennoira intarirea canóneloru s'ale ³⁾ fora cá apusenii se-lu recunósca acestu canonu.

¹⁾ Altcumu din canonulu 28 si din explicarea lui in pravila se vede a i-se fi datu numai intru atâta „se fia suptu man'a Constantinopolitanului, in câtu se póta chirotoni pre metropoli“ si pre langa tôte motivele din Pedalionu l. c. astadi nici chiaru atâta nu se practiseza, cà-ci constituirea archiereiloru numai câtu se aduce la cunoscinti'a patriarchului Constantinopolitanu. Confer. §. 46. l. n. 15—19. mai diosu.

²⁾ Conf. Nilles p. c. T. I. p. 459. *Περὶ τοῦ πεντακορηίου κράτους τῆς ἐκκλησίας*, de quinivertice potestate ecclesiae.

³⁾ Hergenröther. Photius Patriarch. v Constantinopol. Regensburg 1867. si op. c. Walter op. c. §. 22. n. 8. B. Ratiu. op. c. 111. Vering. p. 30. §. 15. IV.

Foculu invelitu sub spudia, nu erupse in flacara mare pana la Fotiu, — carele dupa depunerea lui Ignatiu prin Michaelae III., ¹⁾ cá mirenu in 6 dñle trecutu prin tóte gradurile preotiei prin Gregoriu episcopulu depusu alu Siracusei — ajunse la scaunulu patriarchale. Acest'a dechiaratu de degradatu prin sinodulu rom. (863) se irità si mai tare, si nu numai cá in sinodulu convocatulu de dinsulu la an. 867 escomunicà pre Romanulu, ci si prin emiterea unei enciclice acusà pe apuseni cu invetiatura si datene false. Dupace Fotiu nu-si tienù neci promisiunea facuta in sinodulu Constantincpol. la an. 889 si fù eschisu a 3. óra din comunicatiunea besericei — mori esulatu in monastire, cért'a se mai liniscise, si pre langa tóte incordarile de mai 'nainte autoritatea si pusetiunea scaunului rom. — recunoscuta si in sinodulu dela Sardi'a (c. 3.), de prin seclulu V. éra intarita daten'a vechia (beata consuetudo) in apusu, de a recurge in cauzele grave si mai mari la beserica rom. cá la forulu de ultim'a instantia, ²⁾ si cá depositulu traditiunei apostolice.

Cumca pusetiunea acést'a a besericei romane erá impreunata cu pòtere juredictionale se vede si din impregiurarea, cá episcopulu rom. de tempuriu avea pe vicarii sei denumiti, ³⁾ — deunde desele provocari si recourse, cari de timpuriu incepusera a se face la dins'a „propter potiorem principalitatem,“ dupa cumu dice Ireneu, cá la un'a care erá fundata de Petru Apostolulu; cascigasera episcopului romanu nu numai primulu locu de antanitate ci si prerogative numeróse façia cu celealalte beserici; si legatur'a acést'a cresceà cu atátu mai tare, cu cátu mai multu se desvoltà si nisuinti'a de a tiené strinsu la genuitatea si unitatea invetiaturei adeverate. ⁴⁾

¹⁾ Hergenröther o. c. p. 390. si Zeitschrift für cath. Theol. IV. Jahrg III. Heft. 1880. Oekumenischer Patriarch und Diener der Diener Gottes v. Prof. Hartmann Grisar. S. J. p. 468—523.

²⁾ Innoc. I. ad Victric. Rothomag. a. 404. la Schönemaun epp. rr. P. P. p. 505.

³⁾ Epp. Leon I. la Anastas. de Tessalonica ep. VI. ed. Balerin. Venet. 1753.

⁴⁾ Conf. Walter. o. c. §. 19 — Richter. o. c. §. 14. si mai m. la Nilles Kalendarium man. utriusq. escl. oenipont. 1879.

Desvoltarea referintiloru in direptiune descendente a constitutiunei eclese dela seclulu IV. pana la IX.

Pre candu in modulu mai susu aretatu pre langa antanietatea scaunului Romanu in apusu se redică si Constantinopolea in resaritu — inaintá si desvoltarea succesiva in ramii subalterni ai organismului eclesiasticu, inse atátu in resaritu, cátu si in apusu in modu pretinsu de cursulu timpului, alu momenteloru si alu recerintieloru.

In seculii primi episcopii cu besericele loru formáu in oriente punctulu pre langa care se concentrá viéti'a eclesiastica, ¹⁾ inse in alaturare cu acestia de tempuriu se vedu a fire esistatu si chorepiscopii, (episcopii dela sate), cari dupa interpretarea lui Balsamone si Zonara in canonu 14. Neocesarianu se paru a fi constituiti dupa analogi'a celoru 72 de invetiacei ai Domnului, si precumu acesti'a nu eráu indiestrati cu putere asemenea ²⁾ cá si cei 12 apostolii, de óra-ce se spune cumca Filipu mergúndu la Samari'a a botezatu pre multi, si pre urm'a lui au tramisu apostolii pre Petru si pre Joane, cari au impusu manele celoru botezati si au primitu spiritulu santu (pentru-cá anca nu-lu primisera), asia si chorepiscopii se dîcu cá nu aru fi avutu dreptu de a-si deprinde in ace'asi mesura puterea cá si episcopii de prin cetati.

Ei nu poteáu asia dara nici ordená pre presbiteri si pre diaconi, neci a deslegá pacatele; ³⁾ le erá concesu inse a chirotoní pre lectori, subdiaconi si esorcisti si a administrá lucrurile eclesiastice ⁴⁾ Fiendu inse cá chorepiscopii acesti'a constituiti *ἐν χάριτι* spre a face cele concese de episcopulu cetatii (provinciei) — dupa Ferandu diaconulu si Cresconiu — cá vicarii episcopului, sub a carui mana suntu despuse

¹⁾ Omnes episcopum sequimini, ut Jesus Christus Patrem. Ignat. ad Smyrn. 8.

²⁾ Unii credu cumca chorepiscopii aru fi fostu episeopi adeverati si sustienu din can. 13. Anciranu unde se dîce cá sese indetulésca cu besericele s'ale, ce'a ce se deduce si in Beveregiu Adn. Sin. Ancir. can. 13. din *δὺλπεινογοῖ* comministri episcopiloru, ér' Pravil'a in interpretarea acestui canonu dîce cá chorepiscopii suntu acei'a, cari astadi la noi prin cetati si prin sate suntu protopopi. — ³⁾ S. Neocesar. c. 13. 14. — ⁴⁾ S. Ancir. c. 13.

si satele ¹⁾ incepura a-si estende si deprende puterea si preste marginile canónelor, conciliile au cercatu de tempuriu a le restringe puterea ²⁾, ba ai si scóte din usu ³⁾ in oriente anca in seclulu IV, ér' in apusu esistasera cu drepturi marginite si pre tempulu lui Carolu Marele, pana ce in seclulu IX. se stersera, reducându chorepiscopatele la cerculu de statiiuni parochiali proveđiute cu presbiteri si adnumerandule celorualalte parochie ⁴⁾ supuse episcopiloru. ⁵⁾

Dupa analogi'a fundarei parochieloru incepù a se ramurí si institutiunea vietiei monachali prin monastiri, cari menite de statiiuni pentru rogatiune, si cá locuri pentru de a se deprinde in viéti'a ascetica desvoltata in mare mesura anca din seclulu IV. si V. in Egiptu, Palestin'a, Siri'a, Mesopotani'a, Armeni'a si mai alesu in Capadochi'a prin S. Basiliu, éra in apusu in Itali'a, Gali'a si in Afric'a prin S. Augustinu, ⁶⁾ cá si parochiele eráu supuse episcopiloru, inse dependenti'a loru perfecta dela episcopi nu tienù indelungu, de-órece ncsuinti'a ⁷⁾ de esemtiune efeptul independenti'a (celu puçinu a unor'a) asia, catu nu numai urmele acestei independentie in seclulu VII ⁸⁾ (601) si VIII. (751) suntu destulu de evidente ⁹⁾, ci in unele locuri influenti'a si cerculu conventului monasticu anca de mai nainte se avantase pana la statiunea de episcopu. ¹⁰⁾

In modulu acest'a demarcandu-se ramii organismului ecles. se determinà si teritoriulu puterei de juredictiune si gubernare alu episcopiloru — inse la indeplenirea unoru agende in intielesulu canónelor contribuia si senatulu pres-

¹⁾ Interpret. can. 13. Ancir. (in pravila) i dñce χωρεπίσκοποι éra Dionisiu Alecs. la Eus. VII. 30. Πρεσβυτερος και διδασκάλος των εν κάμαις αδελφών.

²⁾ Sin. Neocesar. 3. 10. 13. Laodic. c. 17.

³⁾ Capit. I. Carol. M (789) c. 9.

⁴⁾ S. Tolet. I. c. 5. S. Arausic. c. 10.

⁵⁾ Concil. Chalced. c. 17. Interpret. c. 13. Ancir.

⁶⁾ Hergenröth. o. c. T. I. P. 1. §. 297—300; 301—305.

⁷⁾ Conc. Calc. c. 4, 15, 16.

⁸⁾ C. 5, 6, 7. C. XVIII. qu. 2.

⁹⁾ Dronke. Cod. dipl. Fuld. p. 2. Bevereg. adn. in can. Concil. Chalced. c. 4.

¹⁰⁾ Conc. ec. II. c. 2.

biteriloru, in catu fora de concursulu acestor'a episcopii nu ordenáu, neci dispuneáu preoti neci nu esercitáu juredic-tiune. ¹⁾ Cu tóte acestea puterea episcopiloru cá urmasi ai apostoliloru nu scadiù intru nemica, ci si in afacerile si agendele esterne ale vietii mirenesci se manifestá cu influ-entia insemnata.

Episcopii si pre acestu tempu, cá si mai nainte pre tempulu santului Ciprianu ²⁾ se alegeáu prin cleru cu consensulu poporului.

J. Papíu.

DOMNEDIEESC'A LITURGIA

A S.-LUI JOANU CHRYSOSTOMU.

— Studiu ritualu. —

„Oblatiunea ce se face astadi, si carea s'a celebratu eri, si in singuratecele dfile, e asemenea, si un'a cu ace'a carea s'a facutu in dñu'a ace'a a Sambatei, si cu nemica a fostu ace'a mai venerata decâtu acést'a, neci mai de puçinu e acést'a cá si ace'a, ci un'a si ace'a-si, intru tóte asemene oblatiune infricosiata si salutaria.“ — S. J. Chrysost. Adversus Jud. III. 4. T. I. p. 867.

1. *Sacrificiulu eucharisticu in baserica.*

Sacrificiulu crucei implinitu de càtra Fiiulu lui Domnedieu odata pentru totu-de-a-un'a spre rescumperarea eterna a lumei, forméza plinirea, coron'a si centrulu economiei legei nóue, si inca nu numai pentru ace'a, pentru-cà prin acel'a

¹⁾ Hergenröther Op. c. T. I. P. 1. §. 190. Istor. bes. de A. B. Siaguna I. p. 168. — c. 6,7. CXV. qu. 7. — Episcopus nullius causam audiat absque praesentia suorum clericorum, alioquin irrita erit sententia episcopi, nisi clericorum praesentia confirmetur. Sin. Carthag. IV.

²⁾ Ξυνεδοκησόςης τῆς ἑκκλησίας πόσης. ep. 67. Alzog. Univers. Geschichte p. 177; Hefele Concilien Geschichte p. 129; Wouters p. 139, 205, 293. — Histor. Eccles. nov. Test. Fr. Ignat Hyacint. Amat de Graveson Ed. 4. Aug. Vindelicor. 1757.

tóte sacrificiale începându dela celu alu lui Avelu pâna la Christosu si-a ajunsu plinirea si tiént'a loru cá si totu atâte preintypuri ale sacrificiului celui mare, ci mai vêrtosu pentru ace'a, pentru-câ prin acel'a s'a sigilatu legatur'a intre Domnedieu si omu, — s'a restituitu pacea intre ceriu si pamêntu, — s'a facutu pe deplinu destulu sanctitateri si dreptateri domnediesci vatemate prin pecatulu celu stramosiescu, si prin acést'a s'a complenitu santirea si mantuirea lumeri.

Precum inse santirea si rescumperarea lumeri se intemeieza in sacrificiulu celu eternu alu crucei: astufeliu si crestinismulu, respective baseric'a lui Is. Christosu este intemeiata in acelu sacrificiu, din care cá dintr'unu isvoru preamaritu curgu tóte bunatateri si darurile economiei legi noué pastrate, predicate si aplicate de câtra s. baserica, cá si dela Intemeiatoriulu acelei'asi baserice, care pâna in capetulu vécului s'a promisú a remané cu noi. (Ev. Mat. 28. 20.)

Ce urméza de aici? — Ace'a cá:

Déca economi'a legi noué s'a intemeiatu si s'a sigilatu prin sacrificiulu crucei, e de lipsa, cá ace'asi lege se se sustiêna, si se se intarésca érasu prin unu sacrificiu, pentru-câ sustiênera veri si carui lucru nu e alt'a de câtu intemeiarea continuativa a acelu'i'a, si asia dependente dela ace'asi cauza. — Unu atare sacrificiu in baseric'a lui Christosu este sacrificiulu eucharisticu, prin care cá si prin reinnoirea sacrificiului crucei pâna la capetulu vécului, unui fiesce-caruia se aplica meritele câscigate prin sacrificiulu crucei.

De cându adeca „*Cuvêntulu trupu s'a facutu si s'a asiediatu intru noi*“ (Joanu I. 14), dela acelu têmpu de cându Fiiulu lui Domnedieu „*pre pamêntu s'a aretatu si cu ómenii impreuna a petrecutu*“ (Baruch III. 38), lumea nu o a mai parasitu, cá-ci de si s'a suitu la ceriuri, totusi nu ne-a lasatu pre noi senguri, neci orfani, ci pururea a remasu cu noi cu deosebire in sacrificiulu eucharisticu. — Acestu sacrificiu este marturi'a si dovéd'a cea mai minunata a acelei promisiuni: „*Si eu cu voi sum in tóte dilele, pâna in capetulu vécului.*“ (Ev. Math. 28. 20.)

Chiaru pentru-câ sacrificiulu eucharisticu este poterea de viétia a basericei, a religiunei crestinesci, carea fara de acel'a neci se póte cugetá: usioru se póte cuprinde de-o

parte caus'a pentru carea santii Parinti si preste totu scrietorii bisericeii cu atât'a admirare vorbescu si preainaltia sublimitatea, sanctitatea, puterea si precellentia' a acelu sacrificiu; — éra de alta parte si ace'a, cà spre contestarea si pastrarea acelei sublimitati, mysteriulu sacrificiului altariului nu l'a descoperitu fara numai celoru initiati. — „*Acei'a* (adeca Apostolii si parintii) — dice S. Vasiliu — *carii la inceputulu bisericeii au prescristu anumite rituri, au voítu in taina si tacere se pastreze demnitatea mysteriiloru.*“ (Disciplin'a arcana.)

Sublimitatea si sanctitatea acést'a a sacrificiului marturisita si recunoscuta dela inceputulu bisericeii forméza caus'a si la ace'a, cà celebrarea aceluia' in tóta biserica' s'a fostu impreunatu cu óresi-carev'a aparatu liturgicu, adeca cu ceremonie deosebite din cele mai frumóse symbolice si mystice. Si neci cà a potutu fi altcum, pentru-cà unde se celebréza reinnoirea sacrificiului crucei, acolo nesmintitu aveá sè se adune credintiosii, sè se redice biserice si altaria, sè se pregátéza vase pretióse.

E dreptu cà aparatulu acést'a liturgicu, de care mai alesu in vécurile mai târdie s'a incungiuratu-celebrarea sacrificiului eucharisticu, nu a fostu asiá de abundantu si pomposu si in tempii primi ai bisericeii. — Acést'a inse nu e de admiratu, ci e cu totulu naturalu, pentru-cà s. liturgia, séu celebrarea sacrificiului eucharisticu este nu numai „*espressiunea officiósá a cultulu divinu a comunitatiloru crestine,*“ ci si „*cultu divinu istoricu,*“ prin urmare stà in strenga legatura atâtu cu defasiurarea treptata a invetiatureloru dogmatice si morale, câtu si cu viétia istorica a bisericeii.

Dreptu ace'a in ce mesura s'a desvoltatu si statoritu invetiaturele dogmatice si morale, si intre ce relatii a decursu viétia bisericeiloru senguratice, in ace'asi mesura a trebuitu sè se desvólte sè se statoréscá aparatulu liturgicu alu celebrarei cultulu divinu preste totu, si sacrificiului eucharisticu in deosebi, care este centrulu si summ'a aceluia', asiá câtu celebrarea s. liturgie este cu adeveratu icón'a si refrângerea vietiei interne si esterne istorice a bisericeii; ce'a ce se si póte reaflá in un'a fie-careá forma a asiedamentulu s. liturgie cunoscute si intrebuintiate in biserica.

Si neci că se p^ote cugetă ac^{est}'a in altu chipu, pentru-că precum preabine adn^ota Franz. Mohne ¹⁾: „*fie-care liturgia trebuie se fia espressiunea bresi-careiv'a dogme, era dogm'a a unui mysteriu; pentru-că f^{ara} dogma liturgi'a nu are neci unu cuprinsu, ci e numai o forma g^ola, era dogm'a f^{ara} mysteriu nu e lucru de credintia, ci numai scientia formala. Mysteriulu impartasiesce dogmei cuprinsulu credintiei, era liturgiei celu alu pietatei, intru care st^a scopulu cultului divinu.*

2. Aparatulul liturgicu alu celebrarei sacrificiului eucharisticu.

Dupa-cum mai susu s'a fostu amintitu aparatulu liturgicu alu celebrarei sacrificiului eucharisticu, pe la inceputulu basericei nu a fostu asi^a abundantu si majestosu precum de esemplu a fostu numai si pe la véculu I—IV-le, pe tempulu s. Iacobi, Tertulianu, Justinu Martyrulu, s. Ireneu, Ambrosiu, Vasiliu, Augustinu si s. J. Chrysostomu.

E cunoscutu adev^{er}u, că Mantuitorulu Christosu in Foisiorulu din Jerusalimu a celebratu si a instituitu cin'a cea de taina, séu sacrificiulu eucharisticu, si inca in strensa legatura cu pasch'a judaica. Căci dupa-ce a mancatu pascile legale judaice, a luat Isusu pânea si binecuventându o a frântu. (Math. 26, 26). Séu precum d^{ice} s. Chrysostomu: „*mai ântâiu a implinitu capulu solemnitatiloru judaice, apoi i-au trecutulu la m^{es}'a cea mai infricosiata*“ (Hom. 82. al. 83. in Math. 1. T. VII pag. 738), — numai dupa celebrarea pasciloru legale a asediatu pascile legeri n^{ou}e, s. sacrificiu, că se arete, că acelea au fostu figur'a celoru venit^ore, — adev^{er}ulu inse a trebuitu s^e se adauga figurei, căci numai dupa-ce ar' fi aretatu mai ântâiu umbr'a, in ac^{esi} m^{es}a a introdusu adev^{er}ulu, a descriu Pasch'a intipuit^oria, si a adausu celu adev^{er}atu. ²⁾

De-ací apoi se conchide, că si aparatulu liturgicu alu celui dintâiu sacrificiu eucharisticu a statu in legatura cu

¹⁾ Lateinische und griechische Messen. Frankfurt 1850. p. 72.

²⁾ S. Chrysost. Adversus Jud. III. 4. T. I. pag. 566; — De prodit. Judae I. 4. T. II. pag. 379.

celu prescisu in legea vechia. — Altcum cumcà Dòmnu N. Is. Chr. cu ocasiunea asiediarei s. sacrificiu inca s'a rogatu tempu indelungatu se pôte cunósce din cele adnotate in c. XVII a s. Joanu Evang. carea rogatiune este cá si o rogatiune premisa (prefatiune) a sacrificiului crucei.

Mantuitoriulu Christosu inse dupa asiediarea si plinirea sacrificiului eucharisticu a demandatu si Apostoliloru cá acel'a se se faca intru amentirea Lui — Cumcà ss. Apostoli intru celebrarea sacrificiului eucharisticu au urmatu mandatulului si esemplului Invetiatoriului loru, nu se pôte trage la indoiéla, prin urmare neci ace'a, cà ei au observatu totu acele ceremonie, care le-au vediutu facându-se decàtra Invetiatoriu, adaugându pôte numai unele rogatiuni si ceremonie amesurate impregiurariloru tempului, locului si persóneloru, cá prin acést'a înca si mai vederatu sè se redice demnitatea si majestatea sacrificiului eucharisticu.

Cum s'a celebratu s. liturgia in baserica, adeca care a fostu aparatulu liturgicu alu acelei'a pre tempii mai de aprópe apostolici, — ace'a, încàtu acést'a a iertatu disciplin'a arcana, se pôte cunósce din scriptele ss. parinti si scrietori basericesci de pre acel'asiu tempu, in care suntu imprasciate dovedi si allusiuni directe ori indirecte façia de acel'asiu aparatu. ¹⁾

Desî admitemu, cà aparatulu liturgicu alu celebrarei s. liturgia dupa impregiurarile diferiteloru baserice a potutu si a si fostu deosebitu, dar' acésta deosebire se referesce numai la parti accidentale, dara aparatulu liturgicu alu fiesce carei liturgie in partile cele essentiale suntu identice si consunatórie.

Unitatea si consonanti'a acést'a identica a poftitu-o chiar' unitatea credintiei. Pentru ace'a si vedemu cà partile essen-

¹⁾ *Epist. Clem. Rom.* ad Corinth. — *S. Ignatiu* († 116) *epist. ad Smyrn.* c. 2–8, ad Trallianos c. 8–10; *Justinu Martyr* († 150.) *Apol. I.* — *epist. ad Diogn.* 5; — *Eusebiu Hist. eccl.* — *S. Ireneu adv. haeres*; *Tertulianu*: ad Scapulam c. 2. *Apolog.* c. 37, — ad nation. 1, — da corona Milit. 11, — de oratione 29. — *Resurrect. carn.* — *adv. Marcion.*, *Praescrip. Haeret.* — de cultu foemni., — de monogamia, — ad uxor. s. *Cyprianu* in scrierile si epistolele sale si *Constitut. Apostolice.*

tiale si principale nu numai că occuru in un'a fie-carei'a liturgia fia a lui Vasiliu, — s. Chrysostomu, — s. Jacobu séu a s. Ambrosiu, — ci că acele suntu petrunse de un'a si ace'asi idea, — au unulu si acel'asiu cuprinsu.

Atare părți suntu de esemplu cetirile din s. scriptura a testamentului vechiu si nou (Cfr. Ephes. II, 20—22); formulele pentru incheierea rogatiunelor (doxologi'a), — aducerea darurilor, — rogatiunile offertoriului cu form'a consacraei, — amintirea patimeloru, mortiei si inviarei lui Christosu, — Rogatiunea Domnului, (Tatalu nostru), — sem-nulu crucei, — sarutarea pabei, — frangerea si impartîrea s. pâne, — rogatiunea de multiemita dupa s. impartasire, — binecuventarea si altele, — care părți chiar' pentru-că occuru in tóte liturgiile fora multa indoiéla se potu reduce la origiunea apostolica.

Fiindu-că amu atinsu aparatulu liturgicu alu deosebiteloru baserice, — este se adnotamu că dintre liturgiile mai vechi intrebuintiate mai alesu in basericele orientului, aceste suntu mai insemnate:

1) Liturgi'a cuprinsa in cartea VIII. a constitutiunilor Apostolice, carea dupa essentia se póte luá de apostolica. — Dupa form'a acestei liturgie s'au compusu apoi celealalte. —

2) Liturgi'a s. Jacobu Episcopulu I alu Ierusalimului, —

3) Liturgi'a Evang. Marcu intrebuintiata in baseric'a din Alesandri'a, —

4) Liturgi'a s. Vasiliu celu mare († 379), carea pâna adi se celebréza in baseric'a nóstra la anumite díle (vedi Liturgieriulu), —

5) Liturgi'a s. Joanu Chrysostomu († 407), ce se celebréza preste totu anulu luandu afora dílele statorite pentru liturgi'a s. Vasiliu si a s. Gregoriu teologulu, —

6) Liturgi'a s. Gregoriu Teologulu séu a Presantiteloru, prescrisa pentru s. Pareseme.

Din tóte aceste dorimu se tractamu despre Liturgi'a s. Joanu Chrysostomu.

3. *Liturgi'a s. Joanu Chrysostomu.*

Liturgi'a s. Joanu Chrysostomu in compusatiunea s'a are unu aparatulu liturgicu majestosu. Se nu se cugete inse ca acestu aparatulu liturgicu in tóte partile s'ale ar' fi compusu decâtra

numitulu s. Parinte, precumu neci ace'a, cà acelu aparatu liturgicu dupa-cum e statoritu adi ar' fi intru tóte asemene celui prescisu pre tempulu acelu'asi Parinte.

Pentru-cà e lucru constatatu, cà s. J. Chrysostomu a abreviatu numai liturgi'a s. Vasilie celu mare pre acelu tempu intrebuintiata, — éra s. Vasiliu pre cea a s. Jacobu (Cfr. Goar „Rit. Graec.“ p. 157), asiá câtu, precum dîce *Mohne*, liturgi'a s. Vasiliu proprie numai intru-atât'a are origine grecésca, cà s'a compusu in acésta limba dara origine a acelei'a e iudaica, prin urmare si ce'a a s. J. Chrisostomu.

Afara de acést'a e de insemnatu inca si ace'a, cà liturgi'a de adi a s. Vasiliu éra nu representa form'a cea originala abreviata, pentru-cà si acést'a de dupa lipsele si impregiurarile basericeloru deosebite, care a primitu acelu asiediamentu compusu de s. Vasiliu, a suferitu schimbare ori chiar' si interpolare, — asiá câtu tectstulu originalu alu acelei'asi liturgie, adi mai cà neci nu s'ar' poté constată. — Acést'a fù sórtea asiediamentului liturgiei s. Vasiliu.¹⁾

Ce se atinge acum'a de liturgi'a s. J. Chrysostomu, care numai a abreviatu liturgi'a s. Vasiliu, éta ce dîce Savilius in not'a facuta la editiunea liturgiei s. J. Chrysostomu: „*Despre Liturgia, tóta disput'a o lasu teologiloru . . . Dupa ace'a preste totu multe occuru in scriptele lui Chrysostomu despre liturgia carea atunci s'a intrebuintiatu in baseric'a orientala care aci (in liturgi'a de adi) nu se afla, si multe se afla aci, care abia se vedu a fire de pre acelu tempu (alui Joanu Chrysostomu).*”²⁾

Care dintre părțile asiediamentului liturgiei s. J. Chrysostomu de adi, au esistatu pre tempulu acelu s. Parente, celu puçinu in lineaminte generale se póte cunósce din scrierile acelu'a.

Façia de aceste scrieri inse éراسi nu este de a se lasá fàra considerare ace'a impregiurare, cà — precum insémna

¹⁾ Cfr. si Allatii „De rebus eccl. Graec.“ pag. 16 seq.

²⁾ De liturgia integram disceptionem teologis relinquo. . . . Deinde multa passim in operibus Chrysostomi ex liturgia qua tum utebatur ecclesia orientalis recitari quae hic non reperiuntur, multa hic reperiri, quae vix illorum temporum esse videantur.“ Monitum in liturgia s. Chrysostomi. T. XII. p. 901 l. c.

Probst ¹⁾ — in predicile tiênute de càtra acelu s. Parente in Antiochi'a (386—397), acest'a nu are inaintea s'a liturgi'a s. Vasiliu cea scurta, ci cea inainte de s. Vasiliu. Pentru-cà de sí pre acelu tempu si Vasiliu dejá a reformatu respective a abreviatu liturgi'a s. Jacobu, dara ace'a numai cu in-cetulu a trecutu la celelalte biserice. Acést'a se cunósce nu numai de acolo, cà s. J. Chrysostomu nicairi nu vor-besce despre abreviare, ci si de acolo, cà spre esemplu partea I. a liturgiei adeca ace'a a catechumeniloru, precum si rogatiunea de multiamita inainte de consacrare — încâtu adeca se face reflesiune la aceste — suntu in deplina con-sonantia cu cele din Constitutiunile Apostolice, precându cele din liturgi'a de adi a s. Vasiliu si J. Chrysostomu nu puçinu differu de cele din Constitutiunile Apostolice.

Afara de ace'a relatiunile generale ale bisericeii, si in specie ale bisericeii din Antiochi'a de pre acelu tempu atare au fostu, câtu nu au permisu susceperea vre-unei schimbari in liturgia. — Acést'a façia de predicile tienute in Antiochi'a, cele tienute inse in Constantinopolu au potutu se aibe in-aintea s'a liturgi'a s. Vasiliu cea scurtata, séu chiar' liturgi'a compusa de sene. Pentru-cà ce l'a indemnatu pre s. J. Chry-sostomu la abrevierea liturgiei s. Vasiliu? Micsiorarea ze-lului crestinescu intru de a luá parte la cultulu divinu adu-cându de cauza, cà persolvarea acelui'a duréza tempu prea indelungatu, ce'a-ce s. J. Chrysostomu de repetite si de nenu-merate ori combate, pâna-cându in urma totusi fù silitu a se acomodá impregiurariloru si a scurtá mai alesu ce-lebrarea s. Liturgie. La ce inse l'a indemnatu — cum se dîce — mai de cu séma tienut'a familiei imperatesci si a celoru de unu intielesu cu ace'a. Pentru-cà cu adeveratu abrevierea acést'a cade cãm in restempulu dela 337 — bote-zulu lui Constantinu — pâna la 407.

Dreptu ace'a s'or poté dîce, cà s. J. Chrysostomu in pre-dicile tienute in Antiochi'a si in care atinge partile s. li-turgie are inaintea ochiloru sei liturgi'a clementina, — éra in cele tienute in Constantinopolu liturgi'a s. Vasiliu ori cea scurtata de catra sene.

(Va urmá)

¹⁾ „Die antiochenische Messe nach den Schriften des heil. Chrysostomus.“ Zeitschrift für katholische Theologie VII. J. g. II. Heft. 1883. pag. 251.

Demnitatea si santieni'a sacrificiului eucharisticu.

— *Invetiatur'a S.-tului Ioanu Chrysostomu.* —

De cându „Cuventulu trupu s'a facutu si s'a salaşluitu intru noi“ (Ioanu I. 14), dela acelu tempu de cându Fiiulu lui Domnedieu „pre pamentu s'a aretatu si cu ómenii impreuna a petrecutu“ (Baruchu III, 38), lumea nu o a mai parasítu. Càci desí s'a suítu la ceriuri, nu ne-a lasatu pre noi senguri, neci orfani, ci pururea a remasu cu noi in sacrificiulu eucharisticu. — Sacrificiulu acest'a este dovad'a si marturi'a cea mai minunata a acelei promisiuni mantuitóre, cà „eu cu voi sum in tóte dílele pâna in capetulu vécului.“ (Math. 28. 20).

Sacrificiulu acest'a este inse nu numai intarirea nementiunósa a promisiunei domnedieesci, nu numai constatarea iubirei negraite divine cátra genulu omenescu, — ci chiar' pentru aceste acel'a e puterea de viétia a bisericeii, temeiuulu neclatitu alu crestinatatiei, carea in economi'a legi noua fára de acelu sacrificiu neci se póte cugetá.

Pentru ace'a usioru se póte cuprinde caus'a pentru carea santii Parinti si scrietorii bisericeii incepéndu din vécurile apostolice cu atât'a admirare vorbescu si préinaltia, precellenti'a, sublimitatea, sanctitatea si puterea acelu sacrificiu eucharisticu, si cu unu zelu inflacaratu, cu o convingere neschimbata apera demnitatea si realitatea acelu'a.

Intru preamarirea sanctitatiei si demnitatiei preainalte a sacrificiului altariului mai pre toti santii parinti i-au intre-cutu s. Parintele Chrysostomu, care in scrierile sale, incátu numai i-a iertatu disciplin'a arcana, n'a lasatu se tréca oca-siune cá se nu espuna credinti'a si invetiatur'a bisericeii despre acelu sacrificiu. Din multele marturisiri ale s. Chry-sostomu referitóre la precellenti'a sacrificiului eucharisticu, dorimu ale adnotá numai aceste aci urmatórie :

Chrysostomu vorbindu despre s. sacrificiu alu altariului, acel'a de repetíte si nenumerate ori nu numai cà 'lu numesce „més'a horrenda,“ — „horrifica,“ — „mystica,“ — „infricosiata,“ — „regésca,“ — „domnedieésca,“ — „santa,“ — „terribila,“ — „tribunalu excelsu,“ — „altariu infricosiatu,“ — „més'a carea suplinesce iesl'a,“ plina de bunatati negraite si nemuritórie, — nu numai cà sacrificiulu altariului 'lu numesce

„mysteriulu pazei,“ — „mysteria sacra si salutaria ale lui Christosu,“ — „sacrificiuu inmortalu, infricosiatu, santu si celu mai infricosiatu;“¹⁾ fără cându de o parte asemêna altariulu cu mész'a cinei mystice, de alta parte intr'unu modu sublimu, chiaru si luminatu aréta, cà tóta demnitatea altariului, a sacrificiului eucharisticu de acolo isvoresce, cà Christosu cu trupu si sange e de față in acelu sacrificiu, pre acelu altariu, cà aci insusi Elu e victima, jertfa si preotu. Elu e care impartasiesce aceluia darulu santiei.

Éta de esemplu cum asemêna altariulu cu mész'a cinei mystice: „Cu nemic'a nu a avutu mai multu ace'a mész'a, decâtu acést'a carea dupa ace'a a fostu (altariu). Pentru-cà si adi totu acelu e carele tóte le face si dà, cá si atunci.“²⁾

Éra in altu locu dîce: „se credeti dreptu ace'a, cà acum'a aceeași cina se celebréza, in carea elu insusi a siediutu la mész'a. Intru nemic'a nu se deosebesce acést'a de ace'a, neci cà acést'a o face omulu éra ace'a Christosu, ci acést'a ambele.“³⁾

„E de față Christosu — dîce érași, — totu acelu in frumsetiéza si acumu acést'a (mész'a) care a gatitu ace'a (mystica).“⁴⁾

Unde apoi vorbesce despre presenti'a lui Is. in sacrificiulu eucharisticu, stralucesce de aprofunditate si sublimitate.

Elu adeca marturisesce, cà acelu corpu nemarginitu si curatu alu Domnedieului toturoru e de față in sacrificiulu

¹⁾ Hom. II, de prodit. Judae, 5. T. II. p. 390. — In diem natal. Chrti 7. — De bapt. Chrti, 370. T. II. 360 - 370, — De compunctione Lib I. 6, — De sacer. lib. III, 4; — De incomprehensibili IV. 4, — De beato Philog. VI, T I. pag. 402, 642, 733, 753, — Hom. II. in Gen. 3, T. IV. p. 26; contra ludos 1. T. VI. 264, — Hom. XXVII in Genes. 8. T. IV. 251; — Hom. 26 in Math. 3. T. VII. 331; — Hom. 50 in Math. T. VII. 507 s. c. l. **NB.** Citatiunile se facu din „Patrologiae cursus completus. accur.“ J. P. Migne Parisiis. 1863 seq.

²⁾ Nihil plus habere illam mensam, quam illa quae postea fuit. Nam et hodie ille est qui omnia efficit et tradit, ut et tunc. (Hom. 27 in I. Cor. 4. T. X. p. 229.

³⁾ Hom. 51 al. 52 in Math. 3. T. VII. p. 507. — Cfr. Adv. Jud. III, 4. T. I. 867.

⁴⁾ Adest Xtos, et nunc, is qui mensam illam apparavit, hic ipse hanc exornat. — De prod. Jud. Hom. II, 6. T. II. 380 Cfr. Hom. 83 in Math. 5, T. VII, 744.

altariului, care s'a restignitu si strapunsu cu suliti'a,
acelu corpu ne-a datu noue spre tiênere si spre mâncare
de fimbrela vestmentului carui'a atingându-se ôre-cându
muierea, s'a vindecatu de curgerea sangelui, — totu acelu
corpu, carui'a jacându ôre-cându in iesla, séu inchinatu magii.

„Acei'a (magii) privindu in iesla si in pescera cu multa
frica s'a apropiatu, éra tu nu-lu vedi in iesla ci pre altariu,
nu tiênendu-se de càtra muiera, ci pre preotulu asténdu si
pre Spiritulu santu, care cu multa abundantia sbóra preste
darurile propuse Aci acestu mysteriu, paméntulu 'ti
face tie ceriu nu-ti aretu tie pre angeri, archangeli,
nu ceriulu nici ceriulu ceriurilor, ci pre insusi Domnulu
acestor'a si inca nu numai cà-lu vedi, ci 'lu pipaiesci,
nu numai 'lu pipaiesci, ci 'lu mânci, si primindu-lu te intorci
càtra casa.“ ¹⁾

Éra in altu locu, invitandu pre credintiosi la s. impar-
tasîre, dice „Se ne atingemu dara si noi de fimbrela vest-
mentului lui, — ci ce e mai multu, de voîmu, 'lu potemu
avé intregu. Pentru-cà acum'a ni e propusu corpulu si nu
numai vestmentulu, nu cá numai se-lu atingemu, ci cá se-lu
mâncamu si se ne saturamu Trupulu seu celu santu
ni-a datu noue spre mâncare, pre sene insusi s'a pusu noue
cà jertfa.“ ²⁾

(Va urmá.)

¹⁾ Illi namque in praesepe respicientes, et in tugurio
cum tremore multo accesserunt, tu vero non in praesepe respicis,
sed in altare, non mulierem tenentem, sed sacerdotem adstantem
et Spiritum cum ubertate magna in proposita supervolantem
Hic enim tibi terram coelum facit hoc mysterium non enim
angelos, non archangelos, non coelos et coelos coelorum, sed ipsum
tibi horum dominum ostendo neque vides tantum, sed et tangis;
nec tangis tantum, sed etiam comedis, et eo accepto domum revela-
teris, Hom. 25 in I. Cor. 5. T. X p. 206.

²⁾ Tangamus ergo nos quoque fimbriam vestimenti ejus, imo
si velimus totum ipsum habemus. Nam corpus nunc nobis propo-
situm est, non vestimentum tantum, non ut tangamus so'um, sed
etiam ut comedamus et satiemur Sacras nobis carnes suas
comedendas dedit, se ipsum apposuit immolatum. Hom. 51. in
Math. 4. 5. T. VII. 507 seq.

Din istoria despartirii bisericeii orientali de cea apuséna.

Istoriculu magiaru Mailáth in opulu seu „Geschichte der Magyaren“ tom. I. pag. 30. pune intrebarea: „Óre ce urmari ar' fi avutu trecerea magiariloru la biserica orientala?“ In respunsu díce: „urmarile aru fi fostu necalculabile.“

Analogu cu acest'a potemu pune si noi intrebarea: „Óre cari ar' fi urmarile, cându toti Români ar' fi uniti in credintia?“ Totu analogu potemu si raspunde, cá „urmarile aru fi necalculabile,“ mai alesu prelânga tenacitatea cea mare a poporului romanescu in celea bisericesci si religióse.

Nu voimu a detaia acele urmari, ci le lasamu unei pene mai destere, unei capacitati mai probate, unui spiritu mai patrundietoriu si unei judecati mai agere; si ne multiamimu a face o privire fugitiva asupr'a istoriei desbinarii bisericeii orientali de cea apuséna.

Cestiunea — dupa a nóstra convingere — e destulu de interesanta si ar' meritá unu studiu mai profundu, mai alesu dupa-ce se scie, cá la noi se ocupa puçini ómeni inadinsu cu atari cestiuni si nu multi au cunoscintie mai ample despre decursulu acelei desbinari.

Cea mai mare parte a scriitoriloru nostri reducu actulu desbinarii la ambitiunea patriarchiloru din Constanti-nopolu in genere si a lui Fotiu in speçie, precându lucrulu — obiectivu privitu — stá alt'cum.

Nu se póte negá, cá ambitiunea loru inca a contribuitu multu la desbinare. Inse totu asiá de tare trebue se afirme ori-ce cunoscatoriu de lucru, cumcá cauzele au fostu cu multu mai multe, si chiar' asiá de puçinu a fostu Fotiu senguru autoriulu desbinarii — in sensu strictu, — cum a fostu si Luther senguru auctoriulu scisiunei cunoscute sub numirea de reformatiune. Precum se datéza inceputulu asiá numitei reformatiuni din tēmpurile cu multu mai inainte de Luther, chiar' asiá e de a se cautá si inceputulu desbinarii bisericeii orientali de cea apuséna in tempurile cu multu mai dinainte de Fotiu, care in actulu desbinarii a fostu — dupa a nóstra convingere — ace'a ce a fostu Luther in actulu asiá numitei reformatiuni.

A cunósce procesulu actului de desbinare dela prim'a urdîre si pàna la ducerea lui in deplinire este lucru interesantu in genere, si in specie cu multu mai interesantu pentru noi Romàni, cari suntemu impartîti intre ambele baserici. Apoi déca altii, cari nu au sórtea nóstra si pre cari acésta cestiune nu-'i atinge atâtu de tare cá pre noi, o afla atâtu de importanta, câtu consulta tóte isvórale istorice referitóre la ea, facu studii de dieci de ani si scriu opuri de multe tomuri: óre pentru noi se nu fia de interesu a-o cunósce mai de-aprópe? Si déca nu se afla intre ai nostri — celu puçinu încâtu scimu noi — ómeni, cari se faca atari studii de viétia din acésta cestiune insemnata, óre se nu incercamu a face acést'a baremi dupa rezultatele obtienute de altii? Respunsulu credemu cá e destulu de chiaru, si scopulu acestoru sîre nu este altulu.

Vomu tractá dara decursulu desbinarei amentite mai susu ast'feliu, câtu intregu studiulu 'lu vomu impartî in dóue parti. — Partea prima se va estinde dela Constantinu marele si pàna la patriarchulu Fotiu, — éra partea a dóu'a va tractá evenimentele din tempurile acestui patriarchu pàna la desbinarea totale. Fiind'cà intre multele cause ce au produsu desbinarea se numera si eresurile si alte certe religióse, de ace'a partea prima o vomu subimpartî in mai multe perióde, dupa mişcarile religióse cari le caracteriséza.

Partea I.

Dela Constantinu Marele pàna la Fotiu.

a) Tempulu desbinarei donatiste.

Inceputulu desbinarei se datéza — celu puçinu in embrionulu ei — dela Constantinu marele, primul imperatu crestinu. Densulu a voítu se fia monarchu in intielesulu strînsu a cuventului. Acest'a erá lucru greu in Rom'a, centrulu paganismului anticu, de care eráu legate tóte suvenirile republicane. Pentru-cá se franga definitivu cu amendóue si se fia neimpedecatu in activitatea s'a pentru baserica si intarirea monarchiei s'a decisu a-si mutá resiedinti'a din Roma.

La inceputu se fi voítu a-si fundá o cetate pentru re-siedintia pre tiermurele Asiei mici între Iliu si Troi'a, înse séu la mandatulu divinú séu în urm'a unui visu 'si-a alesu vechiulu Bizantiu. Acest'a trecuse prin multe catastrofe. Pre tempulu lui Cicerone a fostu cetate libera însemnata. Vespasianu a despoiatu-o de libertate. Caracal'a i-a datu drepturile avute. Soldatii imperatului Galienu au depradatu-o, înse densulu a reedificatu-o. În resbelulu lui Constantinu cu Liciniu, Bizantiulu i-a facutu opusetiune si s'a supusu numai dupa-ce a fostu învinsa flot'a lui Liciniu si i-s'a taiatu tóta comunicatiunea. Atunci a trebuitu se decada fórte tare.

La alegerea acestui locu a contribuitu multu pusetiunea lui lânga mare între dóue parti a lúmei, acomodatu pentru a se redicá prin comerciu si a comunicá din elu cu provinciele mai usioru, cum si de a se aপরá contr'a atacurilor inimice ale Persiloru si Gotiloru, — cu o clima sanetósa, în unu tienutu atragatoriu.

În 11 Maiu 330 s'a inauguratu cu mari ceremonii ¹⁾ nou'a Roma. BCAsiáa/ numitu Constantinu nou'a cetate, altii înse pâna cându traiá elu au numitu-o dupa numele lui: Constantinopolu. Rom'a nóua se distingeá de cea vechia numai prin ace'a, cá în dens'a n'a fostu nici unu templu, nu s'a facutu nici unu sacrificiu pagânescu, ci a fostu o cetate curatu crestinésca, crucea straluciá în tóte stradele. ²⁾

În privinti'a basericésca Bizantiulu înainte de Constantinu n'a jucatu cev'a rola însemnata. — Crestini au fostu în elu si mai înainte, desî nu si-au câscigatu cev'a renume în istori'a bisericeii sî numai întreeretici se amintesce Teodotu din Bizantiu, de profesiune coriariu (dubalariu, timariu). Colonistii cei noi au fostu înse fâra indoiéla, déca nu toti, totusi în majoritate absoluta crestini.

Cá episcopu a Bizantiului se amintesce mai antâiu Metrofane. Fostu-a densulu în viétia pre tempulu conciliului nicenu, nu e constatatú. Atât'a se scie cu securitate cumcá e prim'a persóna istorica în sîrulu episcopiloru bizantini.

1) Hergenröther, Photius. tom. I. pag. 4 si urm.

2) Weisz, Lehrbuch der Weltgeschichte, tom. II. pag. 245

Grecii din tempurile mai târdie știu se arete unu catalogu a episcopiloru bizantini, care merge indereptu până la s. apostolu Andreiu, ast'feliu Metrofane se fie fostu a 23. episcopu. Acestu asertu inse nu pôte face pretensiune a fi privitu cá datu adevratu istoricu. Ansa la faurirea catalogului a datu rivalitatea mai târdie între Rom'a si Bizantiu si ambitiunea Bizantiniloru. Securu e inse cumcã dupa Metrofane a urmatu Alexandru, barbatu nobilu si zelosu pentru credintia. Sub densulu ar' fi infloritu baseric'a din Constantinopolu între impregiurari normali, inse starea lucrului a fostu cu totulu nefavoritória pentru inflorirea bisericeii si conservarea independentiei s'ale.

Prin stramutarea resiedintiei dela Rom'a la Constantinopolu s'a pusu fundamentu la o separare mare între orientulu si occidentulu colosalului imperiu romanu, care erá adâncu sgdunitu si de multu se clatiná. Sperarile mari, ce s'au pusu in nóu'a cetate, s'au implinitu numai in parte. Rom'a nóua n'a potutu ajunge la stralucirea Romei vechi, a cărei decadere si coruptiune a moscenitu-o si de care nu s'a potutu mantuí. Insusi crestinismulu, ori câtu de binefacatoriu a fostu densulu, fiindu incatusiatu prin despotismulu de statu, n'a potutu produce acele frupte, de cari s'a bucuratu sor'a ei. Precându in Rom'a vechia¹⁾ baseric'a, dupa stramutarea resiedintiei, s'a potutu desvoltá mai liberu, — pre atunci in Rom'a nóua cu stramutarea resiedintiei s'a introdusu si amesteculu imperatiloru grecesci in afacerile bisericesci si s'a plasmuitu teologi'a de curte.

Insusi Cenantinu desí nu erá inca botezatu, ba dupa cum dîcu unii nici macaru „chiamatu“ (catechumenu)²⁾, si-a cercatu gloir'a in lucruri teologice. In tóta deminéti'a aduná pre oficiatii palatului, si le cetiá si esplicá din sant'a scriptura. Elu introduse unele conferintie, cari le conduceá insusi, lucrá chiar' si tese din sver'a sciintieloru teologice, pre cari le predá in conferintie. Audîtorii eráu numerosi, pentru-cá — dupa-cum dîce Eusebiu — toti se siliáu se auda pre imperatulu filosofu. Cându incheiá, urmá unu aplausu puter-

¹⁾ Hergenröther, l. c.

²⁾ Pichler, Geschichte der Kirchlichen Trennung tom. I. pag. 47 si urm.

nicu, si mijloculu celu mai bunu de a câscigá gratí'a imperatului erá de-a aplaudá câtu mai tare.

Ast'feliu s'a creatu o céta de ampoiati ipocriti, cari in numele crestinismului asupriáu pre supusi. Totu ast'feliu s'a creatu si episcopatul bisantinu aulicu. Cu iubire de maimutia iubiá si sugrumá Constantinu pre episcopi. Cea mai placuta erá pentru elu societatea episcopiloru, cari adese-ori umpliáu antesiambrele. Multi dintre ei eráu chiamati si la més'a imperatésca. Pentru acést'a istoriculu Eusebiu 'lu lauda si-'lu numesce imperatulu santu, preapoter-nicu si placutu lui Domnedieu.

Fia inse laudele cum voru fi, scopulu lui a fostu cá baseric'a crestina se fia baserica de statu, nu inse baserica libera in statu liberu. Acést'a o recunósce chiar' si Eusebiu cându díce in biografi'a lui Constantinu cumcá densulu (Constantinu) cá unu episcopu comunu pusu de D.-diu convocându sínóde a collucratu impreuna.

Faptele lui dovedescu pre deplinu asertele lui Eusebiu, ce'a-ce se póte vedé mai bine din cért'a Donatistiloru. Acést'a s'a nascutu in modulu urmatoriu: Dupa mórtea episcopului Mensuriu din Cartagena (312) clerulu acelei cetati fâra de-a asceptá venirea episcopiloru numidi, au alesu de episcopu pre diaconulu Cecilianu. Pasíndu acést'a cu rigóre in contr'a unoru preoti căror'a le incredintiase vasa sante in tempulu persecutiunei si pretendiendu redarea loru, acesti'a impreuna cu doi pretendenti la scaunulu episcopescu si cu Lucilla¹⁾, o muiere avuta, au pasítu in contr'a lui Cecilianu. Ei l'au acusatú că in tempulu persecutiunei, precându erá inca diaconu, n'a datu mâncare confesoriloru cari eráu in carceru, că insusi este traditoru,²⁾ si s'a ordínatu de cătra unu episcopu traditoru. Convocându episcopii Numiditi (313) i-au provocatu se le dé altu capu pentru baseric'a Cartagenei. Acesti'a intrunindu-se au citatu pre Cecilianu si l'au depusu sub pretextu, că a fostu ordínatu de traditorulu Felix

¹⁾ Lucilla devení inimic'a lui Cecilianu, pentru-că a opritu-o dela datin'a ei de a sarutá osamentele unui omu a căru martiriu nu erá constatatu.

²⁾ Traditori se numescu acei crestini, cari in tempulu persecutiunei de frica au tradatu cartele si alte lucrari sante.

din Aptunga. In locu-i au alesu pre casniculu Lucillei, Majorinu. Partisanii lui Majorinu s'au numitu Donatisti dela Donatu sucesorulu lui Majorinu.

Audîndu imperatulu de turburarile acestea a impusu lui Cecilianu se le aplaneze chiar' si cu atragerea puterei civili. Donatistii au apelatu dela proconsulu la imperatulu, care erá in Gali'a, si l'au rogatu se le mijlocésca acolo judecatori. Constantinu le-a implinitu rogarea, a tramisu pre episcopii din Coloni'a, Arelatu si Autun la Rom'a, dispunendu se mérga acolo si Cecilianu cu diece insi din partea s'a si totu atâti'a din partea contraria.

Forulu judecatorescu, adeca sinodulu statatoriu din pficele Melchiade, 3 episcopi din Gali'a si 15 din Itali'a, dupa cercetare de trei dîle, a aflatu pre Cecilianu de nevinovatu. Donatistii nemultiamiti s'au plânsu, că nu s'au ascultatu de ajunsu si au pretinsu convocarea unui sinodu mai numerosu. In urm'a deseloru staruintie a convocatulu imperatulu sinodulu dela Arelatu 314.

Donatistii, condamnati si aici, au apelatu la imperatulu, care asemenea i-a dejudecatulu. Cea mai mare parte inse au fostu si acum nemultiamiti, ba au afirmatu, că imperatulu a fostu preocupatu. Acest'a de aici inainte a pasîtu cu rigóre in contr'a loru, le-a luatulu basericile si pre multi i-a esilatulu. Nici acésta cura n'a ajutatulu, din contra morindulu Majorinu, sub urmatoriulu seu, Donatu, au pasîtu cu tóta furi'a contr'a catoliciloru; pre episcopii loru pre cari-i prindeáu le tundeáu capulu, pre cei ce treceáu la ei î-i botezáu si miruiau a dóua óra, pre catolici nici nu-i numiau frati si nu aveáu nici o comunicare cu ei, pentru-cà suntu peccatosi — cum díceáu ei. Decumv'a intrá unu catolicu in vre-o baserica a loru, 'lu alungáu afara si spaláu si loculu unde a statulu. Cu tóte acestea intre densii dominá beti'a, desfrâulu, sinuciderea si alte vijuri. Numerulu loru cresceá, pentru-cà toti catolicii, cari nu voiáu sè se supuna pedepseloru basericesci, fugiau la ei, unde cei detori afláu ajutoriu si sclavii libertate. Multi au intratu de frica intre ei, mai alesu dupa ce si-au inceputu activitatea circumcelionii. ¹⁾ Asiá se numia

¹⁾ Numirea le circumcellioni li s'a datulu dela datin'a loru de a umblá cu cét'a intréga in giurulu (circum) colibeloru si camari-loru (cella) tieraniloru.

o ceta de fanatici, numiti de cãtra Donatisti luptatori, cari atacãu pre catolici diu'a pre strade, era nõptea intrãu in casale loru, le rapiãu averile si maltractãu pre proprietari. Acest'a se numiã zelu religiosu!

Imperatulul inse n'a procesu in acel'asi modu faciã de ei, ci mai târdiũ a concesu celoru esilati se vina indereptu, era pre episcopii catolici i-a admoniatu se suferu cu rabdare crestinẽsca fãradelegile si vatemarile Donatistiloru. ¹⁾

(Va urmã.)

PREDICA PRE DIU'A DE ANULU NOU.

— *Despre folosirea tẽmpului.* —

„Socotiti dreptu ace'a cum cu paza se umblati . . . rescumperandu tẽmpulu, cã dũlele rele suntu. Ephes. V. 15, 16.

Nimene nu sciẽ cãtu de scumpu e tẽmpulu, decãtu acel'a ce fora folosu l'a pierdutu. — O! si cãte dũle ale vietiei nõstre trecu fora nici unu folosu, fora a lucrã amesuratu chiamarei nõstre inalte, — trecu indesiertu, fora a le fi intorsu pre dobandirea eternitatei.

Toti dorimu si voĩmu a traĩ, — ne ingrozimu de cugetulu si de clipit'a mortiei, ne inspaimentamu la cugetulu sfẽsĩtului nostru, si cu tôte aceste nu voĩmu se scimu, neci bagamu in sãma cã ora dupa ora, di dupa di trece, si se apropia acelu tẽmpu, cãndu pentru noi inca incãta vremea, si mormẽntulu celu intunecatu ne trece la eternitate, la ace'a viẽtia, unde in mãn'a judecatoriului celui dreptu avemu se depunemu socõt'a neguatioriei nõstre.

Toti ne incredemu in poterile, in vigõrea vietiei nõstre dorindu si chiaru bucurandu-ne de trecerea tẽmpului preste capetele nõstre. Prunculu doresce juneti'a, — junele barba-

¹⁾ Dr. J. J. Ritter, Handbuch der Kirchengeschichte ed. Dr. Ennen, tom. I, pag 180 si urm. — H. G. Wouters, Hist. eccl. compendium tom. I. pag. 176 si urm.

ti'a, barbatulu betranetiele, — éra betranulu repoftesce dîlele vietiei s'ale de mai 'nainte.

O! de amu cugetá inse si la ace'a, cà inceputulu vietiei este inceputulu mortiei, cà etatea nóstra, nu se inmultiesce fora se nu se si micsioreze, atunci a-buna-séma mai cu placere amu umblá pre cararile dreptatiei, — mai siguru amu cunosce, carea este voi'a lui Domnedieu, si nu amu lasá fora socotintia se tréca tîmpulu „intru desiertatiunile,“ mintiei ci ne-amu nisúí cá „prin credintia se locuiesca Christosu intru animele nóstre“ si pre temeiyulu iubirei crestinesci „unirea spiritului si legatur'a pazei se se pazésca intru noi.“¹⁾

Tîmpulu trece neobservatu, — trece in eternitate! si fericitu 'lu numimu pre acel'a care l'a apucatu spre cascigarea avutiei darului si a marirei moscenirei fiesci intru cele inalte.

Se nu ne amagiésca dara pre noi, credintiosiloru! placerile ce ne intinde lumea, ce ne aducu dîlele si anii, — ci cei ce prin Domnulu Christosu amu fostu chiamati la sperarea mantuiri, la cunoscintia si la lumin'a marirei lui Domnedieu, urmandu indemnului apostolicu „se socotimu cum cu paz'a se umblamu rescumperandu vremea, cà dîlele rele suntu.“

Dreptu ace'a, cá acestu anu nou se petrecemu unu anu nou alu reinnoirei spirituale, la inceputulu acestui anu nou alu tîmpului, socotiti impreuna cu mine cà:

Pentru-ce trebuie se rescumperamu vremea? si cum se-olfosimu cá se fia spre voi'a si placerea lui Domnedieu?

Cu buna socotintia avemu se umblamu, si cu mare grigia trebuie se rescumperamu tîmpulu pentru ace'a, pentru-cà tîmpulu:

1. E scurtu, fórte scurtu.

Precum se cetesce in s. scriptura, feciórele cele nein-tiepte necugetandu la ace'a cà va veni mirele, nu a luat cu sene untu de lemnu in destulu, si ce s'a intemplat cu ele? Cà stingîndu-se candelile loru au adormitu, si cându a venitu mirele nu a fostu lasate se între cu elu la nunta.

¹⁾ Ephes. IV. 16; — III. 17; — IV. 3.

Chipulu vietuirei celoru mai multi crestini este portarea aceluora diece fete neintiepte. Si cum? Éta asia, cà multi crestini fora grigia, fora cugetare la chiamarea loru cea santa, si la capetulu loru petrecu anii vietiei, nu cugeta cà pre neasceptatu (in mediulu noptiei) va veni (mi-rele) mórtea, póte chiaru atunci cându abia a gustatu placerile lumei, abia a ajunsu la diumetate, se nu dîcu la inceputulu vietiei sperate.

Càti suntu in lume carii cu avutulu din evangelia dîcu: „Suflete ai multe bunatati adunate pre multi ani, odichnesce-te, manca, bé si veselesce-te,“ ¹⁾ si nu-si aducu a minte, cà precum óre-cându de cu deminétia s'a datu unu verme cà se róda la radecin'a copaciului, sub umbr'a carui'a se odichnisè profetulu Jon'a: asia va poté se tramita Domnedieu pre neasceptate fie-carui dintre noi ór'a mortiei, va poté se céra sufletulu nostru, ²⁾ fora cà noi se potemu oprí tîmpulu ori revocá trecutulu.

Se cuvine, e detorinti'a nóstra crestinesca, cà in cursulu vietiei nóstre, adese se ne aducemu aminte, cà: „viéti'a nu este alt'a decâtu grabire spre mórte,“ (S. August.) cà „dela morméntu trecemu la morméntu,“ (S. Greg. Nasionz.), se fia inaintea ochiloru nostri, cà: „de locu càtu intramu in viétia, — de locu si incepemu pre o alta parte a esí dintr'ens'a. (Seneca.) — Ori nu e asia? Ba cu adeveratu!

Pentru-cà in zadaru amu dorí se oprimu cursulu tîmpului, in zadaru 'lu petrecemu unii in lucru si ostenele, altii in trandavia, toturoru ne pare a fí scurta viéti'a. Abia ai traitu, si éta la unii vine capetulu in pruncia, altui'a in junétia, altui'a in betranetie, fora se fí observatu cum a sburatu preste noi tîmpulu.

Mesurati anii vietiei vóstre si veti cunósce, cà cu palme a pusu Domnedieu ace'a viétia. (Ps.) — Acést'a sciendu, ce e mai cu svatu decâtu cu paza se umblamu rescumperandu vremea cu faptele cele bune, se cunóschemu judecatile Domnului înca fiindu in viétia. ³⁾

„De ór'a sí dîu'a ace'a nemene nu scie“ — cându, pre ce cale, si pre cine dintre noi ne chiama Domnulu la sene:

1) Luc. XII, 19. — 2) Luc. XII, 20. — 3) Jer. VIII, 7.

se priveghiamu dara, cà-ci numai pre sene senguru se insiela, cel'a ce spre insielarea tîmpului lucra cele netrebnice.

Se cuvine, Credintiosiloru! cá tîmpulu se-lu folosimu spre placerea voiei Domnului si spre mîntuirea nóstra, pentru-cà:

2. tîmpulu e nesecuru, schimbatiu si nerevocabilu.

Domnulu nostru Is. Christosu a cunoscutu numerulu dîleloru s'ale, si totusi a dîsu: „Mie mi se cade se lucrnr lucrurile celui ce m'a tramisu pâna cându este dîua, cà va veni nóptea cându neme nu póte se lucreze.“¹⁾

Si ce vomu díce noi, Dómne! cari neci cum nu cunós-cemu numerulu, capetulu sí modulu trecerei dîleloru vietiei nóstre? Ce vomu face noi, cari potemu díce cu profetulu cà: „Spiritul nostru s'a facutu cá pînz'a pînzariului, carea este aprópe de taiatu.“²⁾

Ce alt'a? — de càtu se stamu gat'a cu faci'a aprinsa a fapteloru bune spre intîmpinarea Domnului; dîlele vietiei nóstre se le inzestramu cu untu de lemnu, adeca cu: dreptate, curatîa, umilintia, temere de Domnedieu si cu trezi'a, — se nu dormitamu in trandavi'a fapteloru rele, ci priveghiamu intru rogatiune, cà asia vomu poté intrá cu Christosu intru imperati'a marirei.

Dupa indemnulu apostolicu — „Se alergamu la semnu, la resplatierea chiamarei de susu alui Domnedieu intru Christosu Isusu,“³⁾ cá „sfîrsitul nostru se nu fia perire,“⁴⁾ ci „sperarea marirei,“⁵⁾ càci e temere cá curgerea vietiei se nu se impedece pre neasceptatu.

Si acést'a cu atâtu mai vîrtosu, pentru-cà tîmpulu odata trecutu nici cându nu-lu potemu recascigá.

Domnulu nostru Isusu Christosu in parabol'a despre feciórele cele intielepte si nebune, fačia de aceste din urma, díce cà déca a intratu mirele „s'a inchisu usi'a,“ — si celoru ce voiáu se între li-a respunsu „nu ve sciu pre voi.“

Asia e si cu omulu celu ce nu întórce tîmpulu spre lucru bunu, trece dinaintea s'a, si cându dupa trecere ar' vré se-lu apuce, se-lu folosésca, nu mai vré se scíe de omu,

¹⁾ Joanu IX, 4. — ²⁾ Isaia 38, 12. — ³⁾ Philips. III, 14.

⁴⁾ Philips. III, 19. — ⁵⁾ Colos. I, 26.

căci atunci a trecut în eternitate, că nici cându se ne se mai întorca, despre ce și Domnul dăce prin angerulu „și tîmpulu nu va mai fi.“ ¹⁾

Cea mai urita perdere a tîmpului dara este ace'a ce se face prin negligintia, prin nelucrarea fapteloru bune.

Spre aretarea acestei insusiri a tîmpului cei vechi a depinsu tîmpulu standu pre unu globu, pentru-că se totu schimba, — cu aripi pre umere, că totu sbóra, — avendu briciu în mâni, că tóte le taia, le nimicesce, — în frunte cu pèru éra dinapoi'a capului plesiu, căci tîmpulu trecut nu se póte revocá, și numai celu presentu se póte prinde.

Cátu de multi ar' fi dintre cei trecuti din viéti'a acést'a, sufetele caror'a póte în iadu ori în loculu curatîrei ascépta judecat'a Domnului, cari acum'a ar' apucá, ar' revocá tîmpulu trecut numai de s'aru poté! Dara nu, acelu tîmpu nu se mai póte revocá.

Se folosimu dreptu ace'a tîmpulu cu buna paza pâna cându potemu, — acel'a se-lu întorcemu spre marirea lui Domnedieu și spre santîrea nóstra că nu cumva se fimu siliti a incheiá caletori'a vietiei nóstre fora a fi negutiatoritu cev'a bunu pentru imperati'a ceriului.

„Pâna cându avemu vreme se facemu lucru bunu cătra toti — dăce S. Apostolu, — pentru-că de nu ne lenevimu acum'a, la vremea s'a vomu secerá neostenindu.“ ²⁾ Adeca se pretiuimu tîmpulu facîndu bine, căci prin folosirea buna a acelui'a câscigamu avuti'a cea eterna.

„Tóte ori câte afla mân'a t'a a face, cătu poti face fă, pentru-că în iadulu unde mergi tu, neci lucrulu, neci cugețulu, neci sciinti'a, neci întieptiune nu este.“ ³⁾

Aci e loculu negutiatoriei, din colo de mormentu este resplat'a, și darea de séma, — se nu asceptamu dreptu ace'a fora grigia sfêrsitul tîmpului, ci asia se ne tocminu viéti'a, că și cum în tóta clipit'a s'ar' cere séma despre negutiator'i'a vietiei. Pentru-că dupa mórte nu-ti va mai ajutá nici sciinti'a, nici poterea, nici avutiile, nici întieptiunea. Cu mórtea tîmpulu vietiei nóstre s'a inchisu și vai de sufletulu acelui'a, care va fi silitu se auda dîs'a Domnului „Nu ve sciu pre voi.“ Aminu.

J. Borosiu.

¹⁾ Apoc. X. 6. — ²⁾ Gal. VI. 9, 10. — ³⁾ Eccl. VIII. 10.

PREDICA LA SERBATÓRI'A BOTEZ. D. N. IS. CHRIST.

Despre datinele desierte si vragitórii.

Lapedandu necuratí'a si poftele lumesci, cu trezvia si cu dreptate si cu buna credintia se vietuim in véculu de acum. Titu, II, 22.

Astadi serbamu, Iub. credintiosi! serbatóri'a Aretarei séu a Botezului Domnului nostru Isusu Christosu, adeca memori'a acelei taine a mantuiri, prin carea risipindu-se intunereculu necunosciintiei, lumin'a credintiei a resaritu lumei.

Aretându-se Mantuitoriulu la Jordanu cá sè se boteze dela Joanu, prin acést'a a intemeiatu in lume stralucirea innoirei Spiritului santu, carea in bai'a nascerei a dóu'a — séu in botezu — se tórna preste noi de prisositu prin Domnulu nostru Isusu Christosu.

„Intunerecu a acoperitu pamentulu si negura erá preste némuri“ ¹⁾ mai 'nainte de aretarea lui Is. Christ. Si cum? Asiá, cà popórele pagâne neadeverindu la avé pre Domnedieu in cunosciintia, de multe ori in locu de Domnedieu celu adeveratu, cu minte nepreceptuta, cântáu si se inchináu nu Creatorelui, ci fâptureloru lui Domnedieu.

Venindu si aretându-se inse stéu'a din Jacobu, Mantuitoriulu Christosu, lumin'a cunosciintiei de Domnedieu a stralucitu lumei, — cunoscuta s'a făcutu calea adeverului, — descoperitu-s'a tain'a indreptarei, — asiediatu-s'a tesaurulu moralitateri si alu daruriloru ceresci, — intemeiatu-s'a sperarea vietiei de veci. ²⁾

Dorere inse, credintiosiloru! cà desí lumin'a a venitu in lume, ómenii au iubitu si iubescu multi pâna adi, mai multu intunereculu decâtu lumin'a. ³⁾ Desí in rinvetiatur'a, faptele si esemplele Mantuitoriului si a santiloru lui Domnedieu din dî in dî ni se aréta calea adeverului si a buneii credintie, — desí dejá in s. botezu cu promisiune solemna ne-am lapedatu de satan'a, de trufi'a lui si de faptele intunerecului, jurandu lui Domnedieu credintia si iubire, si promitiendu a remané fi luminei: totusi o parte buna dintre crestini,

¹⁾ Isaia 60, 2. ²⁾ Cfr. Isaia 60, 1. ³⁾ Joanu III, 19.

asemene pagâniloru, pâna adi umbla pre cale ratacita, face legatura cu mórtea, cu diavolulu, încâtu adeca sanetatea, buna-starea, noroculu, cunosciinti'a venitoriului, sciinti'a, placerile si alte de tóte nu le cêrca la Domnedieu, ci la satan'a, nu ascépta tóte acele dela voi'a si a-totu-puternici'a domnedieésca, ci dela voi'a si lucrarea cea blastemata a diavolului.

Cu unu cuventu, Credintiosiloru! suntu crestini destui, cari mai tare imbraçiosieza si credu in datini desierte, in descântece urgisite si in vragitóriile cele spurcate, in poterea si folosulu acestor'a, — decâtu in invetiatur'a cea santa, in poterea si folosulu celu necuprinsu a daruriloru lui Isusu Christosu Domnedieu, inaintea cărui'a atari datini, descântece, vragitorii suntu urgisite.

Adi Credintiosiloru! cându prin botezulu lui Is. Christ. lumin'a cunosciintiei lui Domnedieu s'a insemnatu preste noi, spre indreptarea vóstra sufletésca voiescu se ve aretu ce lucru fâra de minte, ce amagire desiérta este credinti'a in poterea si folosulu datineloru desierte, a vragitoriei, a descânteceloru si a farmecatoriei.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Multe si felurite suntu acele datini desierte, ce se observa de câtra unii crestini, — multe si deosebite suntu modurile si formele vragitoriei, farmecatoriei si ale descânteceloru care le întrebuintieza mai alesu nescari muieri mai multu betrâne, muieri de acele care traiulu vietiei nu voiescu se lu câscige cu lucru si cu ostenele, ci cu insielarea celoru neprecepti pre cale cu multu mai usióra, scotiendu adeca dela acei'a prin nescari vorbe nescocite, prin unele semne si facaturi neprecepte, bani, bucate, haine si altele, aretandu-se a fire in stare cá unui'a se redee sanetate, — altui'a se câscige avere, — altui'a se prevestésca venitoriulu, — se faca stricatiune, se dee de dragoste si altele de tóte.

Se vedemu spre esemplu mai ântâiu cum stâmu cu observarea datineloru desierte.

1. Suntu unii crestini, cari tienu cà unele dîle ale anului suntu mai sante, mai norocóse decâtu altele, asiá: cà de es. Marti si Vineri sér'a nu e bine a tórce neci a cóse, in serile aceloru dîle nu e cu svatu a esí cu capulu golu din casa, — cà dela pasci pâna la inaltiare in dîle

de Joi se nu se lucre, — in dîle de Vineri se nu se plece in caletorie si alte de aceste.

Toti cei-ce tienu datini de aceste desierte se-si aduca aminte de dîs'a s. Apostolu Paulu unde asiá se cãiesce: „Dîlele paziti, si lunile si vremile si anii, temu-me de voi, cá nu cumv'a inzadaru se me fiu ostenitu la voi.“¹⁾ In acést'a suntu condamnate si rusínate datinele desierte observate de crestini, cà-ci ce voiesce s. Apostolu se dîca alta-ce decãtu cà cei-ce obsérva si credu in atari datini, facu nedreptate lui Domnedieu, lucra contr'a chiamarei cei sante crestinesci, nu baga in séma santi'a legeri Domnului, ci desí in s. botezu s'au insemnatu cu darulu lui Christosu, in fapte aréta a fi pagâni cari observáu dîlele, vremile si anii, si prin urmare facu cá darulu celu mantuitoriu se nu póta avé efectulu seu.

Am dîsu cà prin observarea unoru asemenea datini desierte se face nedreptate lui Domnedieu. — Si cum?

Éta asiá. — Domnedieu cá creatoriulu ceriului si alu pamentului tóte dîlele le-a făcutu bune, si nu a lasatu cá un'a se fia norocósa, éra alt'a nenorocósa. Nemic'a ce se intêmpla in lume nu se face fàra voi'a cea a-totu-poternica a lui Domnedieu. „A t'a e dîu'a, a t'a e si nóptea, — dîce Psalm., — tu ai intemeiatu zorile si sórele.“

Acést'a asiá fiindu, déca noi totusi amu tiené o dî mai norocósa decãtu alt'a ar' trebui se dîcemu, cà Domnedieu o-a lasatu asiá, si prin urmare, cà Elu e Facatoriulu reului si nu numai a binelui. Dara a dîce asiá cev'a este nedreptate, batjocorire, blasfemia aruncata asupr'a lui Domnedieu care e numai bunu, présantu si prédreptu, si neci o impartasîre nu are cu reutatea.

Cugetati voi insî-ve, credintiosiloru! óre nu este ace'a batjocorirea lui Domnedieu, si degradarea demnitătei nóstre omenesci a dîce, cà unele dîle suntu nenorocóse, pentru ace'a in acele neci cà este iertatu, nu e cu svatu a lucrá cá nu cumv'a de acolo se vina ceva reu preste noi!?

Ce lucru necrestinescu este o atare afirmatiune!?

¹⁾ Gal. IV, 10—11.

Asiádara dîceti cã a lucrã in acele dîle e primejdiosu si reu, ve intrebu inse: óre nu e urîtu si reu a se leneví, nu e lucru peccatosu si de rusîne cá in acele dîle fãra séma si numeru se blastemati, se injurati, si adunandu-ve intr'un'a, se clevetiti, se batjocoriti pre deaprópele vostru, si câtu e dîu'a se petreceti in vorbe si povesti netrebnice? Acést'a nu aflati a fi lucru necuviintiosu si peccatosu?

In unele dîle ale septemãnei nesantite cu serbatóre de cãtra s. baserica, ve retieneti dela lucru si dîceti, cã e bine asiá. Dara in dîle de serbatori si in domineci, cându s. baserica dupa mandatulu domnedieescu ori santîre antica a asediatu retienere dela lucrurile servile si cercetarea casei Domnului, atunci nu tieneti neci lucru rusinosu, neci neiertatu cá se lucrati, se ve leneviti, atunci nu tieneti a fi lucru netrebnicu, cá chiar' cându in s. baserica se tiene cultulu divinu se dîceti cã nu aveti vreme de baserica, — dara totu pre atunci vi se ajunge vreme destula la svedi, leneviri, la necumpetu, si abiá a trecutu tempulu s. liturgie pietatea ce ar' fi trebuitu se eserceati o supleniti cu falosia góla, curatîrea animei cu infrumsetiari lumesci si trupesci, rogatiunea cu cântari scãrnave si ce e mai multu baseric'a o schimbati cu cas'a diavolului cu birturile, trezi'a sufletului cu beti'a cea desfrãnata. Aceste a le face óre nu e urîtu, osenditu si urgisitu, óre priu aceste nu faceti nedreptate lui Domnedieu, óre nu calcati sub petióre santi'a legeri Domnului, imbraçiosiandu pomp'a satanica si urmandu insielatiunei diavolesci dela care provinu de o parte atari observãri de datini desierte éra de alta parte netienerea legeri celei sante domnediesci.

Apoi rogu-ve spuneti-mi cã de unde sciti cã o dî e mai fericita decãtu alt'a? dóra sciti din viétia, din esperintia, ori a-ti audîtu din betrâni? Dara cum si in ce modu vi s'a aretatu ace'a, séu cã dóra dis'a unui'a ori altui'a se aiba mai multa trecere inaintea unui crestinu, decãtu poterea invetiaturei domnediesci? Departe se fia!

Se trecemu la alte datini desierte, de tienerea caror'a unii crestini nepreceptuti léga nescari intemplari fericite ori nefericite, ce i-s'aru intemplá in venitoriu cá: cântarea urechiloru, — jocarea ochiloru, — intelnire cu calugaru, cu

vergura séu cu veduva, legaturi de ceva amestecaturi la grumazulu vaciloru si alte de aceste, si se vedemu numai că ce ajungu farmecatoriile si descantecele vragitórielor, ce potere au si potu se aibe.

2. Vragitóriile. — Căti suntu de acei'a, cari se lasa a se amagi de vragitórii, de descantece si farmecatorií.

Unui'a spre esemплу î-i merge reu, că se afle norocu si plinirea voiei s'ale, merge la vragitória cá se-i dé de norocu. — Altulu e bolnavu, spre a-si poté recâscigá sanetatea se duce de-si cauta leacu in descântecele vragitórii. — Altulu voiesce că fora multa ostenéla se devina avutu, dela cine? de cătu dela vragitória merge cá se céra sfatu că cum ar' poté pune mân'a pre nesce bani ascunsi in pământu. — Altui'a i-s'a furatu cev'a, merge éراسi la vragitória cá se-i spuna unde-i suntu lucrurile instrainate. — Altulu doresce se fia iubitu, se duce éراسi la vragitória cá se-i dee de dragoste. — Altulu voiesce se se resbune asupr'a de aprópelui cu care stà in manie, ori doresce se strice intielegerea si pacea casnica a óre-cuiv'a, 'si iá refugiu la vragitória cá se-i dé potere, si modru de stricare, — cu unu cuvântu tóte poftele si dorintiele ascépta a fire implinite prin intrevenirea vragitórii.

Cá se scimu că ce pretiu si folosu se aiba asia dîsele vragitórii, trebue se fimu in curatu, se cunóscemu, că proprie cine suntu vragitóriile acelea? Dóra suntu ele nescari fintie alese ale lui Domnedieu, ori nescari ómeni cu inventiatura inalta, sciintia deosebita? Dómne pazesce!

Vragitóriile suntu de comunu nesce muieri betrâne, dintre cele mai rele, próste si mai serace din satu, cá vai de ele, — leneóse si stricate, trecute prin tóte reutatile sufletesci.

Apoi dela unele cá aceste se ascepte cinev'a, cá se-i dé de leacu, de tamaduire, — se-lu faca avutu, ori se-i spuna venitoriulu?

Afora de ace'a recugete numai fiesce cine, care numai a avutu tréba vre-odata, ori au audítu că ce facu acele vragitórii, cá se-ti plinésca poft'a.

Ce facu? lucrurile cele mai próste, mai rusínóse si mai spurcate, numai cá se te nebunésca. Te pune pre bomba

de cucuruzu, — te desbraca in mediu de nópte, — te învêrte, — te afuma, — te unge cu carbuni si cev'a unsori, — dîcu de-odata unele vorbe neintielese, cîte odata facu cruce, si in urm'a urmeloru dîca si-a gatatu ale s'ale si o-ai platitu bine, te dimate cu nesce sfaturi care mai care netrebnice si cu asigurarea cã a-buna-séma 'ti vei ajunge dorinti'a.

Dîca aveti numai cãtava precepere, cugetati-ve cã ce potere potu se aibe mijlócele intrebuintiate la vragitorîe, cãndu între acele si dorinti'a — ce se vréi o ajungi, nu este nici o legatura fia si naturala, — ori dóra Domnedieu e cu vragitóri'a si prin mijlocirea darului deosebitu alu Acelui'a lucra? — ba ci mai multu dupa sfatulu diavolului.

Comediile, descãntecele nu tîe, ci vragitórii folosescu. Si cum? Asia cã ei î-i trebuesce pung'a t'a, si apoi ce-i pasa de tene se te prapadesci! Ori dóra vediut'ati, audit'ati vre-odata cã órecare-va dintre vragitórii se se fî prinsu de lucrulu seu pãna ce nu i-ai platitu bine, ori te infrica cã de nu-i vei platí dupa dorinti'a ei, — nu se prinde vragitóri'a.

Intrebati pre vragitórii, cã dîca ele suntu asia de in tielepte, poternice si a-totu-sciutóre, pentru ce nu potu se-si ajute sie-si, — se-si cãscige avere, cá se nu umble dupa cer-sitorîe, — cum de nu sciu ele cã ce li-se va intemplá in venitoriu, ori se-si cãscige leacu? Nu dieu, cã ele tientescu la insielarea altor'a si la cascigarea pe usioru a traiului vietiei.

Mai cã a-si poté dîce, cã dintr'o suta abia unulu ar' poté se dîca, cã dá, vragitóri'a ori descãntecele i-a folositu. Dara lucrulu este de a-lu luá altcum, cã adeca acelu folosu nu e de a se ascrie acelei lucrari de vragitórii, ci ori lucrarei firesci ori chiaru vointiei domnedieesci.

Trebue se ne insemnamu apoi si ace'a, cã pre cãtu suntu de insielatórie si fora de minte vragitóriile: pre atátu suntu ele de pecatóse si periculóse, si incã nu numai pentru cei ce facu vragitorîe, ci mai vertosu pentru cei ce se in-torcu la vrangi, — faptele amenduror'a suntu urgisite si osãndite inaintea lui Domnedieu.

Si pentru ce suntu pecatóse? pentru-cã cine-su vragi-tóriile si cu a cui potere lucra? Ele suntu servitóriile dia-

volului care pre ele le intrebuintiéza spre insielarea si stricarea ómeniloru, in numele si cu poterea celui reu lucra, cu care facu óresi careva legatura. — Cine e inse diavolulu? Tatalu minciuniloru dintru inceputu, care umbla in giuru cautandu pre cine se inghitie, se piérda sufletesce si trupesce — Pentru ace'a se aréta a poté folosi, nu se rusíneza de neci unu feliu de mijlóce, numai se póta seduce pre ómeni la perire.

E lucru peccatosu si osânditu de càtra Domnedieu a se folosi de vragitorii si descântece, pentru-cà ce face unulu cá acel'a? ace'a, cà mai tare se increde intr'o faptura misiea, decâtu in Domnedieu, mai multu speréza dela o faptura stricata decâtu dela indurarea lui Domnedieu, mai tare se increde in vorbele insielátorie ale unui omu decâtu in atotupoternici'a si promisiunea domnedieésca. Ei insii se lapeda de Domnedieu si se facu partasi cu diavolulu si cu servitorii lui, pre sene senguri se dáu in stapênirea acelui'a, cá asia in veci si piéra.

Ce'a ce e si mai urgisitu in vragitorii e ace'a cà diavolulu, cá se arete a nu-i fire urite lucrurile Domnedieesci, sfatuiesce, cá vragitóriele sub decursulu vragitoriei se faca semnulu crucei, — se dica nescari cuvente sante, — se indemne pre cei vragiti cà dupa intemplat'a vragitoría se cerceteze s. baserica, se mérga sub rogatiune si sub santele daruri.

Ce lucru de rísu si de batjocorire alui Domnedieu! Se víi la baserica sub santele daruri, sub rogatiuni numai dupa-ce mai antâiu ai fostu la servitorii diavolului, si ai cerutu ajutoriulu lui. Se nu ve amagireti Crestiniloru! se nu ascepte daru si ajutoriu domnedieescu celu ce mai 'nainte s'a folositu de descântece, càci Domnedieu nu se batjocoresce.

Se cunósceti dara, Credintiosiloru! netrebni'ca datineloru desierte, se intielegeti càtu suntu de amagitórie si peccátóse ori ce feliu de vragitoría, farmecatoría, cà acele tóte suntu armele diavolului indreptate ccontra sufletului vostru. Credeti si asceptati voi tóte dela Domnedieu, care e atotupoternicu si multu induratu, éra nu dela nescari ómeni stricati, lenesi, fo'a temere de Domnedieu, cari neci sie-si nu-si

potu ajutá. „Ispititi mai antâiu spiritele óre dela Domnedieu suntu, si se nu credeti ori si carui spiritu, cà multi profeti mincinosi suntu, cà celu ce nu marturisesce pre Isusu Christosu, nu e dela Domnedieu.“ ¹⁾

Intru lipsele nóstre sufletesci si trupesci se ceremu sfatu si leacu dela preoti si alti ómeni cu sciintia si cu fric'a lui Domnedieu, éra nu dela nesce fintie netrebnice caror'a numai pung'a t'a î-i trebuie si nu-lu dóre capu de necasulu teu. Mai bine se cercamu consciinti'a nóstra óre curata e séu ba, intru amaraciunea nóstra sufletésca se cugetamu la anii vietiei nóstre cá se cunoşcemu venitoriulu nostru, se ispitimu sufletulu nostru si din acel'a se stêrpimu mai antâiu fora de legile, cà apoi nu ne va lipsí nici ajutoriulu lui Domnedieu. Lucru, ostenél'a si viét'i'a in fric'a lui Domnedieu aduce daru si binecuventare, éra nu lenevirea fora séma si observarea datineloru desierte.

„Se aveti tain'a credintiei intru cunosciintia curata,“ ²⁾ se cercati mai antaiu imperati'a lui Domnedieu si tóte celelalte vi se voru adauge vóua, Aminu.

J. Borosiu.

PREDICA FUNEBRALA

la inmormentarea unui invetiatoriu bravu incaruntîtu in serviciu.

— *Despre chiamarea si resplat'a invetiatoriului.* —

„Amu venitu in lume; éraşi lasu lumea, si mergu la Parintele,“
Joanu XVI, 28.

Marele Invetiatoriu, Isusu, pe tîmpulu cându s'au pregatitu cá se se despartiesca de invetiaceii sei — li-au dîsu: „Amu venitu in lume; éraşi lasu lumea, si mergu la Parintele.“ Invetiaceii audiendu acestu „adio“ dela prea iubitulu Invetiatoriu, s'au intristatu preste mesura in animele loru, ce'a ce observându Isusu — spre mangaiere numai de-

¹⁾ I. Joanu IV. 1. seq. - ²⁾ I. Timot. III. 9. — Cfr. S. Chrysost. Catech. II. ad. Illum. 4. T. II. p. 240.

câtu li-au si graitu: acumu cându me pregatescu a me in-
departá dela voi — „Voi veti plânge si ve veti tânguí....
si voi ve veti intristá, dara intristarea vóstra se va preface
in bucuría.“ ¹⁾ Oh! câtu de bine li-au potutu cadé invetia-
ceiloru cuvintele aceste de mangaiere rostite atunci cându
ei se afláu in cea mai mare intristare si desperare.

Tristiloru Ascultatori! Intogm'a cá invetiaceii lui
Christosu ne aflamu si noi adunati acum'a — in façi'a unui
momentu tristu de despartîre. — Venerabilulu invetiatoriu
N. N. alu tinerimei din comun'a acést'a, — acel'a care in
decursu de . . . ani au portatu grigia de fii vostri, iubindu-i
cá pre ai sei, — acel'a, care i-a invetiatu si desceptatu la câs-
cigarea fericirei pamentesci si ceresci, — acel'a pre care
cu totii l'amu iubitu pentru diliginti'a lui rara in oficiu si
acomodarea cea buna in societatea omenésca — éta acumu!
si elu dîce cetei celei mici de invetiaceii: „Amu venitu in
lume; érași lasu lumea, si mergu la Parintele.“

Asiá e!

Elu lasa lumea, si merge la Parintele eternitatii! —
Dar' pre voi: soçia, fii, parinti si ceta mica de invetiaceii —
cine ve mângaiu acum'a, cá odinióra pre invetiaceii lui Chris-
tosu in intristarea vóstra! cine ve asigura acum'a, cà jalea
vóstra se va stramutá când-va in bucuría?!

Oh! si pre voi — intogm'a cá Christosu pre invetia-
ceii lui — acestu invetiatoriu demnu repausatu in Domnulu
ve mângaiu — de si cu alte cuvinte, dar' totu alinatóre, —
ve mângaiu cu cuvintele aceste: „Lupta buna m'am luptatu,
cursulu mi-am implinitu, credinti'a o-am pazítu, ce-i inapoi:
pusa-mi este mie corón'a dreptatii, carea 'mi va dá mie
Domnulu, intr'ace'a dî Judecatoriulu celu dreptu.“ ²⁾

Mangaierea vóstra se cuprinde dar' in ace'a, cà acestu
defunctu nobilu, pre care 'lu contine acestu cosciugu tristu
si tacutu, pâna ce au fostu in viétia, si-au implinitu chia-
marea cu tóta demnitatea si acuratéti'a si cà nu mai e alt'a
inapoi, decátu cá se-si primésca drépt'a recompensa, adeca:
„corón'a dreptatii.“ Despre ce cá se ve poteti incredintiá,

¹⁾ Joanu XVI, 20. — ²⁾ II. Tim. IV. 7, 8.

— permiteti-mi cu ocasiunea acést'a — la ce de altmentrea me sântiescu si avisatu — a ve aretá:

- a) cá in ce se cuprinde chiamarea; si
- b) resplat'a cea adeverata a invetiatoriului?

I.

Tr. Ascultatori! Ce este unu invetiatoriu? — Elu este unu lucratoriu modestu in cerculu in care se afla. Elu este togm'a cá albin'a, care nu intru atât'a pentru sine, câtu mai vértosu pentru binele omenimei aduna si asiédia mierea vietiei. Elu se mişca intr'unu cercu ângustu si la aparintia ne-insemnatu, retrasu de sgomotulu si ademenirile lunecóse a lumii vane si posomorite!...

Pentru ce arde lumin'a aprinsa? — Arde, pentru cá consumându-se pre sine — se lumineze altor'a! — Potemu spune, cá asié este sí viéti'a adeveratului invetiatoriu: o activitate si lumina nefinita, nici cându inse pentru sine, ci totu-de-a-un'a pentru multimea unde l'au aruncatu sórtea. Interesulu seu privatu, ba chiar' si buastarea familiei s'ale preaiubite suntu alterate, suntu numai nisce intrebari secundari, cari cadu afara din periferi'a in care se mişca. Deci adeveratulu invetiatoriu consumându-se pre sine, lumineza altor'a chiar' cá lumin'a aprinsa.

Sî asia-i si bine! La numeru puşini, fórte puşini suntu alesii, pre cari i-a invrednicitu Domnedieu, cá se fia invetiatori adeverati ai poporului; si oh! vai de noi ar' fi, candu nu ar' corespunde nici acei puşini chiamarei loru dupa cum se cuvine!

Ce e dreptu, suntu destui profeti mincinosi, séu cá se me esprimu asiá: lupi imbracati in piei de oi, cari amagescu lumea cu scóplu de a prinde multimea in cursa; suntu destui, cari numai in urmarea omnipotentiei loru provenita dela nascere ori alte impregiurari norocóse — se numescu ómeni mari fâra cá ei se fi făcutu macaru unu pasiu in interesulu binelui comunu, ori se fi lasatu dupa ei vre-o urma de marime.

Acesti'a inse nu suntu mari, ci numai la aparintia.

Mare e acel'a — care d. e. desî se afla intr'o chiamare modesta de invetiatoriu, — dar' celu puşinu 'si indepli-

nesce loculu dupa-cumu se recere in interesulu celoru incredintiati in grigirei lui. Si apoi, Tr. Ascultatori, inaintea umbrei unui individu cá acest'a — inchinati-ve totu-de-a-un'a! pentru-cá elu este mare! pentru-cá elu a corespunsu chiamarei s'ale subline!

Dar' cându lupt'a adeveratului ivetiatoriu s'ar' margini numai prelûnga cele dîse, adeca prelûnga jertfîrea s'a pentru altii si prelûnga mii si mii de dificultati pentru sustienerea familiei s'ale préiubite — inca ar' mai fi suportabila sî nu ar' fi asiá de grea; ea inse este incopciata si cu alte greutati si inca greutati fórte mari pentru densulu. Nu odata ne-amu potutu convinge, Tr. Asc.! cumcà de regula invetiatorii cei bravi si cei buni suntu espusi la persecutarile cele mai crâncene din partea poporului.

Si de unde vine acést'a?! De acolo, cà omenimea se impartiesce in dóue clase, si anume: in un'a care inclina spre bine, si in alt'a care inclina spre reu.

Incérca-te a tiené oglind'a inaintea inreutatîtului cu scopu, cá se se véda intrêns'a... si vei vedé, cà déca e destulu de tare ti-o va aruncá din mâna. De jace'a a dîsu Mantuitoriulu nostru Isusu Christosu despre lume: „Pre mine me uresce (lumea), pentru-cá eu marturisescu de dens'a, cà lucrurile ei suntu rele.“¹⁾

Dar' in acésta positia se afla, Tr. mei Asc.!, de cându esista lumea, invetiatorii buni, cari conduc si luminéza fiii poporului. Chiamarea loru, sórtea loru si profesiunea loru — e o lupta continua. De aci si dîs'a strabuniloru nostri, cà: „Pre cine l'au uritu dieii, l'au facutu invetiatoriu.“

Cine a fostu celu mai mare invetiatoriu alu omenimei? Domnulu N. Is. Christosu! Si éta, cà si Elu a trebuitu se cada jertfa; pentru-cá regenerarea neamului omenescu si principiile s'ale divine au cerutu jertfa de sânge. — Si intru adeveru ticalósa ar' fi starea nóstra si ar' fi vai de poporulu nostru, cându n'amu avé luptaci, cari sè se jertfésca pentru densulu.

II.

Si acum'a, Tr. Asc.!, vediendu chiamarea invetiatoriului, se privimu mai de-aprópe la viéti'a scumpului nostru repausatu, cá se vedemu din ea cà: incátu au corespunsu elu

¹⁾ Joanu VII. 17.

profesiunii de invetiatoriu si in ce se cuprinde adeverat'a lui respalata ?!

La intrebarea, cà in câtu a corespunsu decedatulu profesiei s'ale de invetiatoriu, dóra ar' fi mai bine — cá folosindu-me de judecat'a celoru mai maturi din acést'a comuna — se dîcu numai atât'a cà: „Elu a fostu unu invetiatoriu harnicu.“

Asiá este Tr. Ascultatori!

N. N. a fostu lumina adeverala pentru tinerimea si poporul din locu.

Mai 'nainte vreme, comun'a acést'a a fostu inapoiata in tóta privinti'a. Se vedeá a fi inecata cu totulu in potopulu inep-tatoriu alu tempului... Abiá ici-cólea se aflá câte unu càrturariu; ér' scól'a erá unu cuvêntu odiosu inaintea poporului...

Dreptu, cà se afláu unii mai preceptuti, cari strigáu in desperare: „nu e lumina!“ Inse tóte incercarile si nesuinitiele lor au remasu zadarnice si fâra efectu.

Si éta, cà la anulu tramise bunulu Domnedieu fâra de veste in sênulu comunei acestei'a pre unu barbatu necunoscutu. Acelu barbatu necunoscutu fù neuitatulu nostru repausatu, carele câtu a traítu aici in sênulu nostru, tóta viéti'a lui. o a consacratu numai si numai intru luminarea tîneretului si prin acést'a a poporului. In acésta comuna, elu a fostu, carele a pusu bas'a tuturoru cerintieloru, cari suntu neincungiuravere pentru sustienerea vietiei si caracterului unui poporu de vitia gloriósa.

Prin aceste apoi a rusínatu indiferentismulu si recél'a faéia de scóla a celor'a de mai 'nainte; a redicatu comun'a intréga din simpla si seraca cum a fostu, in comuna bogata, frumósa si infloritóre, cu unu cuventu i-a datu o directiune nóua in viitoriu.

Iubitulu nostru defunctu de o parte a fostu convinsu, cà acestu poporu inca se aflá intr'o stare primitiva si de parte de scopulu ce ar' trebui cá se-lu urmarésca; dar' de alta parte a cunoscutu bine si puterea lui de viétia... Elu n'au privitu poporul romanescu de unu arbore putredu, ci de unu vlastariu stravechiu, care are lipsa numai de grigia buna, cá se devína mare si giganticu...

In acésta credintia firma, devis'a lui pururea a fostu, cà:

„De n'au peritu Românulu, cându órdele barbare
Treceáu cá si locuste prin agri-i semênati,
Tâindu fàra de mila, rapindu fàra crutiare, —
Lipsindu pre fii de tata, si pre surori de frati,
Acum, cându braçiu-i ageru in lume-i cunoscutu,
Tu bravule *Române* mai credi, cà esti pierdutu?“

Dar' cine ar' fi in stare, cá se enumere tóte bunatatile,
pre cari are de a le multiamí acésta comuna defunctului?
Asiá cev'a cu ocasiunea unei conveniri triste cá acést'a
— togm'a pentru-cà suntu multe e cu nepotintia.

Oh! indreptatíte suntu dara lacremile vóstre, ce ver-
sati acum'a pentru pierderea lui! — Oh! cu adeverata com-
patimire potemu eschiamá asupr'a sortii nóstre dimpreuna
cu profetulu: „Cui 'i va fi mila de tine, Ierusalime? Séu
cine va jalí pentru tine?“¹⁾

„Dar' se nu desperamu! Prin implinirea cu acuratétia
a chiamarei s'ale defunctulu ni-au lasatu consolare. — Veniti
se o cautamu!

„Celu ce . . . va invetiá, mare se va chiamá in impe-
ratí'a lui Domnedieu!“ dîce sant'a scriptura.

Óre póte-se inchipuí pentru cei remasi in viétia o con-
solare mai mare, de câtu ce contienu cuvintele acestea? Potu
fi cuvinte mai elocinte cá acestea, cu scopulu de a aliná do-
rerile cuiv'a? Potu fi cuvinte mai alese cá acestea pentru de
a ne convinge, cá semênti'a aruncata de gradinariulu neo-
bositu nu a mersu in vântu, ci ace'a fructifica si inver-
diesce nu numai in inimile cetei celei mici de invetiacei, ci
si de asupr'a mormentului gradinariului? . . .

Dreptu, cà pâna aci candu multe lacremi; inse togm'a
lacremile acele vivifica faci'a pamentului . . . Credeti-me! cà
de nu erá crucea lui Christosu — invetiacei lui nu ar' fi
triumfatu . . .

Nu desperati dar' atleti colegi ai defunctului! cându vedeti,
cà profesiunea vóstra e impreunata eu jertfa! . . .

Jertfa acést'a e tamâi'a, care strabate ceriurile ceriu-
rilor, cá se latiésca lumina între omenime.

¹⁾ Ier. XV, 5.

Desigură, va veni tîmpul și nu departe este, cîndu tamâi'a va strabate ceriurile, — cîndu ochii impainginati se voru deschide, cîndu poporul nostru va cunósce interesulu seu, va cunósce pre invetiatorii sei și grupându-se in giurulu loru — voru zidi templulu redeseptarei loru . . .

In acestu templu ai fostu luptace și tu barbate vrednice de pomenire! . . . Dormi in pace! . . . Fii glorificatu! . . . Fii iertatu! Mîngaie-te, că cei alesi ai tei te-au intielesu, că pentru ei te-ai luptatu, — pentru ei ai traítu și moritu. Oh! mîngaie-te dimpreuna cu noi — că Domnedieu te va remunerá in imperatî'a Lui cu fericirea cea vecînica. Aminu.

Josifu J. Ardeleanu.

Consideratiuni asupr'a predicamentului besericescu.

II. *)

Cum ar' fi se fia intocmitu predicamentulu besericesu preste totu si specialu in Bucovin'a, cá si se produca in poporu efectele salutare pentru viétia si eternitate?

Nici o întrebare nu pôte se aiba o mai mare importantia de actualitate pentru viétia credintiosiloru nostri românii bucovineni, cá întrebarea acést'a. Deslegarea ei fericita, atátu in modu teoreticu câtu și practic, ar' fi de natura se adune pentru poporul nostru cele mai frumoése comori in ceriu, „unde nici rugin'a nici moliile nu le strica, și unde furii nu le sapa nici le fura.“

Mai inainte de-a pasí la deslegarea acestei întrebări, noi ne credemu detori se esaminamu celu puçinu relele cele mai mari și mai generale, de cari suferu poporul nostru și se le schitiamu câtu se va poté de pe largu dupa tóta greutatea loru. — Relele cele mai funeste, cari amenintia esistenti'a poporului nostru, suntu urmatórele: lips'a de cultura, lips'a de aplecare a poteriloru la munca in tóte ramurile ei, nesocotit'a pierdere a averiloru in feliurite moduri, beti'a mai alesu la ocațiuni de nunti și chramuri, luxulu imbraca-

*) Partea I. — generala — a acestui studiu s'a publicatu in Cursulu anului trecut.

minteloru, ce s'a incuibatu cu deosebire prin comunele aprópe de orasie.

Cultur'a a fostu si este cestiune de viétia pentru tóte popórale; ea este cu atátu mai multu in véculu de acum'a, carele va remané caracterisatu in istori'a lumei, cá eminaamentele portatoriu alu stindardului sciintieloru si alu cultu-rei.¹⁾ Mersulu grabitu, cu care se intrecu adi tóte popórele la isvorulu culturei, este cu atátu mai periculosu pentru popórele inca neconsciente de acésta mantuitóre idea, cu câtu mai mare este distanti'a ce le desparte. Periclulu devine si mai gravu atunci, candu poporulu cu pasi tragânati este ajunsu in cale de alte popóre cu pasiuri indiecitu de accelerate: in acestu casu celu de-antaiu este calcatu in petióre, strivitu, ranitu si lasatu in drumu, cá nenorocitulu caditu in talhari din evangeliu. Fía securu acelu poporu de plânsu cà nu-si va aflá samariteanulu, cà ci progresulu in cultura si in sciintie nu cunósce pardonu.

Nu mai este de trebuintia se staruimu multu cá se aretamu câtu de inapoiatu in cultura a remasu poporatiunea nóstra romana Bucovinéna. In privinti'a acést'a credemu cà va fí de-ajunsu, déca vomu constatá faptulu tristu, inse adeveratu, cà in fía-care comuna rurala bucovinéna abia se afla in termenu mediu celu multu 4—5 sateni, cari se scíe scie, cetí si socotí. Faptulu acest'a ar' trebui se-i petrunda pre toti conducatorii poporului, éra mai alesu pre pastorii sei sufletesci pana in adênculu sufletului si amentindu-si cu totii cuventele profetului: „poporulu meu se nimicesce din lips'a de sciintia“²⁾ — se-si dîca cu propusulu celu mai tare: „susu se avemu animele!“

Din lips'a de cultura resaru tóte relele, cari rodu si amenintia esistinti'a unui poporu. Acestu adeveru 'lu aflamu tradusu in fapta si la poporulu nostru . . .

„Spini si polomida-ti va cresce tîe si vei mancá iérb'a campului; intru sudórea feciei t'ale vei maucá pâne, pana ce te vei întórce in pamentulu din care esti luat!“ — O,

¹⁾ Economí'a nationala: Cum se póte fundá industri'a in Români'a, de P. S. Aurelianu, precuvântare pag. I. Bueuresci, 1881.

²⁾ Osea 4, 6.

iubire nemarginita a Creatoriului! In pedépsa muncii ea pune conditiunile de viétia si de libertate ale omenimei.¹⁾

„Munc'a fortifica sufletulu si corpulu, intretiene sanetatea, imprascia urítulu, inspira omului o dulce multiemire. Têmpulu — dîce Franklin — este stof'a din care e facuta viétia. Prin bun'a intrebuintiare a tempului, prin o munca inteligenta si continua, unu simplu lucratoriu se pôte redicá la inaltîmea unui artistu. Esemplele nu ne lipsescu spre a probá acést'a: Arkiwright, Jacguart, Oberkampf, Papin si Watt ce au fostu mai multu decátu nisce simpli lucratori din parenti seraci, si cu tóte acestea benele ce acesti barbati au adusu umanitáti intregi, cei trei de-ântaiu prin inventiunea masîneloru de torsu, tiesutu si vapsitu si cei doi din urma prin inventiunea masîneloru cu vaporu, este indescriptibilu.“²⁾ „Peel erá unu postavariu, Lincoln unu taictoriu de lemne si Johnson unu croitoriu; modestele loru conditiuni, umilele loru profesiuni, opritu-i'au de a se suí la inaltîmea, dela care eráu se illustreze numele si tiér'a loru?“³⁾ Ori unde, in ori-ce stare, profesiune séu cariera, pretutindeni intêlnimu legea firésca a muncii cá sorgintea din care curge totu binele, tóta fericirea. Cu adeveratu fericitu pôte se fia omulu numai atunci, candu a invetiatu a-si aplecá poterile corporale si psihice intieptiesce la munca.

„Neactivitatea inse e fatala omului in ori-ce etate in tóte conditiunile. Inzadaru bogatulu 'si dîce: „am avere, n'am trebuintia de munca!“ Munc'a moderata, dar' regulata, 'lu scapa de viçiurile ce se potu nasce din lene si cari finescu prin a pierde totulu, pâna si acea bogatía, de care erá atátu de mândru. — In clasele mai strîntorate, lenea are consecinti si mai triste inca; cà-ci prin ea caracterulu se énervéza si se injosesce. Omulu seracu si lenesiu este unu biciu pentru societate. Fara moralitate, fara dignitate, elu, pentru a-si sustiené esistentia, recurge la mijlóce rusínose, devine puçinu scrupulosu in ce'a ce se atinge de benele altui'a, si-si

¹⁾ Convorbiri economice de Jonu Ghic'a, pag. 18. Bucuresci, 1879.

²⁾ Predicatoriulu saténului romanu din Gherl'a, an. 1878. pag. 293—295.

³⁾ Convorbiri economice, op. cit. pag. 20.

robescce consciinti'a la placulu celui de-antaiu tentatoriu. Pentru densulu sântiementele de familia devinu straine. Fiiu in-gratu, elu nu vede in tatalu-seu decâtu unu moralistu su-peratoriu ce-i reprosiéza nulitatea; cetatianu fara patriotismu, elu nu face nemicu pentru societate si n'are nemicu de se-ratu de la ea; elu 'si petrece tempulu invidiindu sórtea óme-niloru laboriosi, fara a avé vre-o-data curagiulu se imiteze esemplele loru.¹⁾ Da, in adeveru cetatianu fara patriotismu, cà-ci „patriotismulu bene intielesu, este a se luptá in activitate, invetiatura si aplecare la lucru.“²⁾ Acésta trinitate de calitati fiindu singur'a, ce póte desvoltá, intarí si perfectená poterile corporale si psihice ale omului, urméza cà ea trebuie urmarita facticu si pasiu cu pasiu in tóta viéti'a.

(Va urmá.)

C. Morariu.

Catra preotii romani.

Cá se fi preotu de treaba, e o grea filosofie
Cà-ci aici nu-i destulu numai se fi omu de omenie,
Ci se rabdi cu pacientia defaimarile duşmane,
Se ierti lumei ce-'ti arunca vorbe dure si profane;
Ér' cându sufere duşmanulu, fia elu ori cine-ar' fi,
Tu ai sfanta detorintia cá unu tata a-lu iubi;
Si-a intinde mântuire sufletului peccatosu —
Aducându Celui din ceriuri pentru elu smeritu prinosu.

Ai audiu, deci folosescelu, tóte-'n lume le asculta,
Gur'a t'a inse remâna muta la ori ce însulta, —
Cà-ci preotu-'n lumea ast'a e menitu de celu de susu,
Cá se rabde pentru lume precum a rabdatu Isusu...

... Astea gânduri trecu prin minte-'mi cându vedu unu preotu
[in cale,

Si cu sfanta pietate eu sarutu mânilé s'ale
Bine sciu eu câte pedeci vinu in calea unui tata,
Pâna 'si cresce pre toti fii,.. dar' cându vinu toti laolalta —
Si betrânulu i privesce, — preste façi'a lui senina,
Trece-unu noru de bucurie, unu noru dulce de lumina . . .
Si preotulu cându in ceriuri va privi la multi in façi,

1) Predicatoriulu sat. rom. op. cit. pag. 293.

2) Convorbiri econom. op. cit. pag. 315.

Si va sci cà elu e-acel'a ce le-a datu la toti viétia —
Cine óre-ar' fi in stare se descrie-o bucuria
Cá acést'a pentr'unu sufletu?!, Asia dar' preotulu fia:
Radiemu celoru ce 'n dorere si 'n pecate cadu mereu,
Cà-ci acést'a i-e marirea dela bunulu Domnedieu, —
Elu se suferè in lume suferinti'a tuturoru
Si se-intindia fie-carui mân'a s'a intr'-ajutoriu;
Cá pastoriulu bunu elu mérga inaintea turmei s'ale,
Conducându-o 'n locuri bune p'a virtùtiloru carare,
Si-atunci glasulu lui celu dulce, va cunósce turm'a tóta,
Ast'felu cá strainulu rele a-le face se nu póta. —

— Pe-a virtùtiloru carare mérga cét'a românesca
Fiii natiei romane in virtuti se se-'ntarésca. —

Preotime! fii descépta, ór'a nu va fi departe
Cându din ceriuri va descinde bucurie si dreptate,
Anulu nou ne póte-aduce, ce multi ani nu ne-au adusu . . .
Ve salutu cu anulu care dela noi acum s'a dusu.

1887. 1 Jan.

GEORGIU SIMU.

V A R I E T A T I.

Anu nou fericitu tuturoru cetitoriloru nostri!

Institute romanesci de creditu. Cu inceperea acestui anu se inactivéza de-odata dóue institute române de creditu si economii: unulu in Reghinu su numirea „Muresiana“ si altulu in Turd'a su numirea „Ariesiana;“ — totu odata se pune in lucrare infientiarea si a altoru institute românesci de acestu soi in Abrudu, Aradu, Deesiu si Sîmleulu-Silvaniei. Initiatorii instituteloru infintiânde in Abrudu si in Sîmleulu-Silvaniei au si emisu provocarile pentru subscrierea de actii. Cea din Abrudu va portá numirea „Auraria“ si se va incepe cu unu capitalu fundationalu de 50,000 floreni impartitu in 500 actii à 100 fl; ér' cea din Sîmleulu-Silvaniei se va numi „Silvani'a“ si va avé unu capitalu de 75,000 floreni impartitu in 1500 actii à 50 fl.

Tiéra recunoscatória. — Ambele Camere a Romaniei au votatu su titlu de „recompensa nationala,“ distinsului barbatu de Statu Michailu Cogalniceanu o subsistintia viagera de 2000 franci pe luna, reversibila pe diumatate si asupr'a soçiei s'ale; si preste acést'a i-a mai accordatu si unu ajutoriu de 15,000 franci spre a-se curá din ból'a in care patimesce; sub acel'asiu titlu an votatu 70,000 franci pentru acoperirea tuturoru detoriiloru remase dupa illustrulu cetatianu Constantinu A. Rosetti.

Bancnotele vechi de 1 fl. de adi inaiute nu se mai schimba decâtu la Ministeriulu de finantie din Vien'a, in urm'a unei peti-

tiuni anume indreptate spre acestu scopu. — „Cancelari'a Negrutiu“ din Gherl'a le primesce inse si le schimba inca in intréga valórea loru pâna in 15 Junie a. c.

Bibliografia. — **Legea Comunala. Art. XXII. din 1886.** Cuprindiéndu textulu oficialu, in traducere romana, insoçitu de esplicari si unu estrasu din ordinatiunea ministeriala relative la aplicarea acestei legi, de Paulu Rotariu avocatulu si redactoru, — a esítu de su tipariu si se póte procurá dela dlu auctoru din Timisiór'a cu 40 cr. + 5 cr. porto-postalu. — **Recoméndamu** cu totu de-a-dinsulu tuturoru carturariloru dela sate acésta carte scrisa anume pentru dènsii si intocmita asiá cá fie-cene se o póta precepe si la tempu de lipsa a se folosi de ea.

Bibliotec'a Copiiloru este titlulu unei nóue scrieri ce a inceputu se apara in Editur'a librariiei Nicolae I. Ciurcu in Brasiovu. Scopulu acestei scrieri este, de a deprinde pe micii scolari a cetii o lectura frumósa si alésa anume pentru ei. — „Bibliotec'a Copiiloru“ va cuprinde: istorióre morale, fabule, legende, basme si poesii populare alese din literatur'a romana. — Dorimu cá acésta scriere se afle locu in cas'a fie-carui romanu. — Fie-care numeru singuraticu consta numai 2 cruceri, — 10 esemplare din numeri diferiti séu din acél'asiu numeru constau 15 cr., si asiá mai departe fie-care numeru numai in câte 1½ cr., ast'felu cá cumperatorii de mai multi numeri se voru bucurá de unu rabatu de 25%. — **Espeditiunea** se face franco sub banda Pâna acum'a au aparutu nrii 1—8 cu contiènutu potrivit si interesantu.

Carti scolastice aprobate de ministeriulu r. u. *Manualu de gramatic'a limbei romane* pentru scólele poporali, in trei cursuri, de *Maximu Popu* profesoru la gimnasiulu din Naseudu. — Acestu manualu s'a aprobatu prin Ministeriulu reg. ung. cu datulu 26 Aprilie 1886 nru 13,193. Pretiulu e 30 cr.

Manualu de Stilistica pentru scólele medie si institutetele preparandiale, de *Ioanu F. Negrutiu* profesoru. Partea practica fórte bogata a acestui opu — cuprindiéndu compositiuni de totu soiulu de acte obveniente in referintiele vietiei sociali — se póte intrebuintiá cu multu folosu decáttra preoti, invetiatori si alti carturari români. — S'a aprobatu din partea Ministeriului r. u. cu datulu 16 Dec. 1885 nru 48,518. — Pretiulu e 1 fl.10 cr.

Carte conducatória la propunerea calcularei in scól'a poporala pentru invetiatori si preparandi. Brosiur'a I. Materi'a de invetiamentu a claseloru I, II si III ale scólei poporale, dupa planulu ministerialu, scrisa de *Gavrilu Trifu* prof. preparandialu. Pretiulu unui esemplariu 80 cr.

Economi'a Campului si Gradinaritul pentru scólele poporale de *George Moianu* invetiatoriu la scól'a româna de fete din Brasiovu, a aparutu in editur'a lui H. Zeidner in Brasiovu. Opsio-

rulu acest'a cu numeroase ilustratiuni 'la voru poté intrebuintá cu multu folosu invetiatorii nostri rurali cá manualu pentru propunerea studiului economiei, precumu si economii dela sate pentru intocmirea economiei loru in tóte directiunile — tractându-se pe scurtu in acel'a tóte ramurile economiei, cum: cultur'a plantelor si a animalelor de economia, intocmirea economiei, legumaritul, floraritul, pomaritul, vieritul si cultur'a arborilor si a gardului viu. — Pretiulu 25 cr.

Dictionariu romanu-magiaru pentru scóla si casa de *Ioanu Lazariciu*, profesoru, a aparutu in tiparitur'a si editur'a W. Krafft in Sibiu. E unu bunu si practic dictionariu portativu, cuprindiéndu 154 pagine tipariu meruntu si desu. — Pretiulu 60 cr.

== Tóte acestea se potu procurá si dela noi. ==

Diariu iubilariu. „*Gazet'a Transilvaniei*“ intra in alu 50-le anu alu esistentiei s'ale. — Este singurul diariu sub coron'a S.-lui Stefanu care a ajunsu acésta vârsta, macaru numai D.-diu scie câte au avutu de-a îndurá intemeiatorii si sustenatorii lui nu numai din partea strainiloru ci chiar' si din partea acelor'a a caroru cauza o serviá si o servece cu atât'a curagiu si abnegatiune. — Felicitamu din acésta ocaziune pre intemeiatorii si sustenatorii ei: Georgiu Baritiu, Jacobu Muresianu si Dr. Aurel Muresianu — oftându-le inca lungime de dñle, si acestui din urma in specialu si perseverantia in lupta!..

Luminatoriul va esí de adi inainte in formatu cu multu mai mare si cu pretiulu redusu cu 2 fl; si asié pe venitoriu, cu adausulu gratuitu a foiei „*Advocatul Poporal*“ va costá pre anulu intregu 8 fl., $\frac{1}{2}$ anu 4 fl., $\frac{1}{4}$ anu 2 fl. — Pretiulu de prenumeratiune la „*Advocatul Poporal*“ (pentru cei ce nu abonéza „*Luminatoriul*“) inca s'a redusu cu 1 fl, si asié pe venitoriu va costá pe anulu intregu numai 3 fl. v. a.

Gazeta Poporului a inceputu a esí ilustrata cu icóne frumoase, fara de-a i-se urcá pretiulu de abonamentu, care pe anulu intregu e 5 fl., pe $\frac{1}{2}$ anu 2 fl. 50 cr.

Amiculu Familiei Diariu beletristicu si enciclopedicu-literariu, cu ilustratiuni. Anulu XI—1887. Apare totu in Redactiunea si Editiunea nóstra. Numerulu 1. pe acestu anu a esítu in 3 cóle, cuprindiéndu materii interesante si amuzante: unu romanu, o novela, o schitie, unu studiu din economi'a domestica, unu studiu de higiena, unu umorescu, optu poesi', — mai departe: cugetari si maxime, sciri, notitie, glume, gâcitura, notitie bibliografice si trei ilustratiuni frumoase.

Numere de proba se trimitu gratis ori cui cere.

Proprietariu, Redactoru si Editoru: Nicolae Fekete-Negruti in Gherl'a.

Gherl'a. Imprimari'a „Aurora“ p. A. Todoranu. 1887.